

Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt

Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov

P. b. b.

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 23. JULIJ 1976

ŠTEV. 30 (1771)

Delegacija SKGZ iz Trsta pri ZSO:

Manifestacija bratske solidarnosti med koroškimi in primorskimi Slovenci v boju za obstoj in vsestransko enakopravnost

V okviru rednih stikov je v torek večlanska delegacija Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu pod vodstvom predsednika Borisa Raceta obiskala Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem.

Na sedežu ZSO v Celovcu je goste pozdravil predsednik dr. Franci Zwitter s člani izvršnega odbora ter jim orisal trenutni po-

prav to solidarnost je znova poudaril in zagotovil tudi predsednik SKGZ Boris Race, ki je dejal: „V vašem boju smo vsi solidarni, ker s tem branimo del slovenskega naroda, ki živi izven meja matične države; branimo pa tudi načela, po katerih se morajo v današnjem svetu reševati manjšinska vpraša-

ji vsiljuje brezobziren diktat večine. Pri vas na Koroškem vidimo nadaljevanje politike germanizacije in politike herrenvolkovske miselnosti, je izjavil predsednik SKGZ ter v dokaz opozoril, da Avstrija na eni strani zahteva vse pravice za južne Tirolce, na drugi strani pa ni pripravljena dati pravice manjšinam v lastni državi, čeprav jo h temu navezujejo obveznosti iz mednarodnih pogodb in deklaracij.

Zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti in kršenja državne pogodbe bo treba manjšinsko vprašanje sprožiti tudi pred generalno skupščino OZN, kakor je svoječasno Avstrija obtožila Italijo, sta ugotovili delegaciji ZSO in SKGZ, ki sta svoje poglede in zaključke potem zajeli v skupni izjavi. Predstavnik obeh organizacij so se dogovorili za nadaljevanje rednih medsebojnih stikov in za navezavo še tesnejšega sodelovanja.

Delegacija Slovenske kulturno gospodarske zveze iz Trsta pa je med svojim bivanjem na Koroškem obiskala tudi sedež Narodnega sveta koroških Slovencev, kjer je prav tako izrazila solidarnost z bojem slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

ložaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Posebno izčrpno so bile prikazane razmere, v kakršnih smo se koroški Slovenci znašli potem, ko je avstrijski parlament sprejel „paket“ izrazito protimanjšinskih ukrepov: novelizacijo zakona o ljudskem štetju, tako imenovani zakon o narodnih skupnostih in poleg tega še spremembo zakonskega določila glede vodij in učiteljev na dvojezičnih šolah. Poudarjeno je bilo, da so bili vsi ti ukrepi sprejeti brez sodelovanja in proti volji prizadete manjšine, da pomenijo bistveno poslabšanje položaja manjšine na vseh področjih in da nikakor niso sprejemljivi za manjšino, ki se bo zato takemu „reševanju“ odločno in dosledno uprla. Zlasti pa je bila izražena odločnost koroških Slovencev, da se upremo diktatu štetja, kajti: „naroda, ki živi in ustvarja, ni treba šele ugotavljati, ampak ga je treba spoznati in priznati ter mu zagotoviti vse pogoje za njegov obstoj in razvoj“.

V tem sta si — kakor je bilo naglašeno — obe osrednji organizaciji povsem enotni kljub svetovno-nazorskim razlikam. V boju proti nedemokraciji manjšinski politiki vlade in strank ter za brezpogojno in popolno uresničitev člena 7 smo koroški Slovenci deležni solidarnostne podpore tudi s strani narodnih demokratičnih sil večinskega naroda. Zlasti pa se lahko opiramo na vsestransko pomoč, ki nam jo nudijo matični slovenski narod ter vsi narodi in narodnosti Jugoslavije v tej zvezi se je predsednik ZSO še posebej zahvalil za bratsko solidarnost Slovencev v Italiji.

nja.“ Ugotovil pa je tudi, da Avstrija ne ravna po teh načelih, ko rešuje manjšinska vprašanja mimo in proti volji prizadete manjšine ter

Manjšinsko vprašanje pred OZN!

V okviru svojih rednih srečanj je delegacija Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu v torek 20. julija 1976 obiskala v Celovcu Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem.

Na skupni seji so predstavniki obeh organizacij pod vodstvom predsednika SKGZ Borisa Raceta in predsednika ZSO dr. Francija Zwitterja izmenjali mnenja in izkušnje v zvezi z izpolnjevanjem mednarodnih določil v korist slovenske narodne skupnosti v Avstriji.

V skupni oceni trenutnega položaja slovenske narodne skupnosti na Koroškem po v parlamentu sprejetih zakonih o spremembi zakona o ljudskem štetju, o narodnih skupnostih in o prevedbi plač za organizacijo ugotovili, da Avstrija s temi zakoni ni le nastopila pot revizije državne pogodbe z dne 15. 5. 1955, temveč tudi pot poslabšanja že doslej nezadovoljive ureditve slovenskega manjšinskega vprašanja na Koroškem.

Izvedba ugotavljanja manjšine odtod preštevovanja posebne vrste, v katero svrha je bil noveliziran zakon o ljudskem štetju, bi pomenila izrazito revizijo državne pogodbe, ki nikjer ne pogojuje manjšinsko-varstvenih določil s številčno močjo narodne skupnosti, marveč vsebuje v popravilo nacionalne škode, ki je bila slovenski manjšini prizadeta s strani nacifašizma in nacionalističnih sil, določila v korist obstoja in nadaljnega razvoja slovenske manjšine ne glede na njeno številčno moč.

Če predstavniki avstrijske vlade in zakonodajalca sedaj trdijo, da pri preštevanju posebne vrste ne gre za ugotavljanje manjšine, potem nasprotujejo tej trditvi dejstva, da je bila sprememba o ljudskem štetju sprejeta samo v svrhu možnosti ugotavljanja številčne moči narodnih skupnosti in še posebej slovenske manjšine na Koroškem, ker vsebuje ta določila v korist obstoja in nadaljnega razvoja slovenskega uradnega jezika pred sodišči za dokončno določitev njenega krajevnega območja izvedbo ugotavljanja manjšine, in da zakon o narodnih skupnostih in zlasti pojasnila k temu zakonu di-

Skupna izjava ZSO in SKGZ

rektno predvidevajo rešitev posameznih določil na osnovi rezultatov preštevanja, številčne moči številčnega razmerja do drugih avstrijskih državljanov na določenem ozemlju in „sorazmerno pomembnega števila“, kar vse je v neposrednem nasprotju z določili državne pogodbe.

Zakon o narodnih skupnostih stremi nadalje z določilom o ureditvi svetovne narodnih skupnosti za tem, da podredi svobodno izvoljene predstavnike slovenskih narodnih organizacij, ki so se doslej zavzemale za uresničitev manjšinsko-varstvenih določil državne pogodbe, kontroli vlade in strank, kar absolutno nasprotuje demokratičnemu pojmovanju in sodobni koncepciji reševanja manjšinskih vprašanj, ki v manjšini vidita samostojen subjekt manjšinskih teženj in ne le objekt manjšinsko-varstvenih določil.

V zakonu o narodnih skupnostih predvidena ureditev uporabe slovenskega uradnega jezika ne pomeni rešitve tega vprašanja v smislu jasnih določil § 3 člena 7 državne pogodbe, marveč z različnimi omejevalnimi določbami — na primer, da je treba prej javiti, če se kdo hoče poslužiti slovenskega uradnega jezika; da je dana možnost pritegnitve tolmača namesto neposrednega razpravljanja s pripadnikom slovenske manjšine; da se javne in matične knjige smejo voditi samo v nemškem jeziku itd. — degradira slovenski uradni jezik slej ko prej v pomožen jezik, kar ne pomeni manjšinskega pospeševanja, temveč je očitna diskriminacija slovenskega jezika.

Končno ni res, kakor avstrijska vlada trdi, da se s sprejemom zakona o narodnih skupnostih nič ne

Veleposlanik Vlahov na obisku pri koroških Slovencih

Na povabilo obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev je bil jugoslovanski veleposlanik na Dunaju inž. Gustav Vlahov prejšnji teden na obisku na Koroškem.

V pogovorih s predstavniki obeh organizacij je bil veleposlanik Vlahov neposredno in podrobno seznanjen s položajem, v katerem se je znašla slovenska narodna skupnost na Koroškem zlasti po sprejetju zakona o preštevanju manjšin in tako imenovanega zakona o narodnih skupnostih, ki oba pomenita bistveno poslabšanje že doslej nezadovoljive rešitve manjšinskega vprašanja in sta zato za manjšino tudi povsem nesprejemljiva.

Veleposlanik Vlahov je opozoril na stalno skrb in podporo, ki jo nudijo slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji vsi narodi in na-

rodnosti Jugoslavije ter je ponovil tozadevno zagotovilo, ki so ga pred nedavnim dali zastopstvu koroških Slovencev tudi najvišji predstavniki Slovenije in Jugoslavije.

V spremstvu generalnega konzula Bojana Lubeja ter predstavnikov ZSO in NSKS je veleposlanik Vlahov obiskal več krajev na južnem Koroškem, kjer se je lahko neposredno seznanil z razmerami, v kakršnih živi in dela naš človek. Pri tem se je — kot je izjavil — prepričal, da so Slovenci zelo vznemirjeni zaradi nastalih razmer in negotove prihodnosti. „Na drugi strani pa sem lahko opazil,“ je poudaril, „kako zelo sta osrednji organizaciji povezani s svojimi rojaki in kako dejansko predstavljata slovensko manjšino v Avstriji.“ V Selah, kjer je visokega gosta in njegovo spremstvo sprejel tudi župan Herman Velik, pa je veleposlanik Vlahov položil venec ob spomenik žrtvam, ki so jih Sele in okoliški kraji dali v boju proti fašizmu.

Med koroškimi Slovenci je bil veleposlanik Vlahov povsod pri srčno sprejet — SPD „Zarja“ v Železni Kapli in SPD „Edinost“ v Pliberku sta mu dobrodošlico izrekla tudi s pesmijo — tako da je bil obisk lepa manifestacija povezave z matičnim narodom in njegovo državo.

spremeni na šolskem področju. Nasprotno je resnica, da se s hkratni sklenjeno spremembo zakona o prevedbi plač dejansko bistveno poslabša že doslej nezadovoljiva ureditev manjšinskega šolstva.

Predvsem pa je tako imenovani zakon o narodnih skupnostih tako dolgo, dokler ne bodo sprejete odredbe o njegovem krajevnem in stvarnem območju, ki so v zakonu pridržane poznejšemu soglasnemu sklepu treh v parlamentu zastopanih strank s pravico veta posamezne stranke, le lepo zvaneča deklaracija, namenjena varanju avstrijske in svetovne javnosti, ker s takojšnjo ukinitvijo dose-danjega zakona o namestitvi dvojezičnih topografskih označb in napisov že sedaj, še preden je novi zakon sploh v veljavi, najmanj na tem področju absolutno poslabša dosedanje stanje, pozneje pa hoče zacementirati dosedanje nacionalno škodo in poslabšati sedanje nacionalno stanje in s tem legalizirati sadove in posledice večdesetletne germanizacije koroških Slovencev.

Ob vseh teh ugotovitvah sta si organizaciji edini, da so za slovensko narodno skupnost na Koroškem omenjeni v parlamentu sklenjeni zakoni nesprejemljivi in da se koroški Slovenci zlasti upirajo sklenjenemu ugotavljanju manjšine.

SKGZ zato zagotavlja slovenski narodni skupnosti na Koroškem vso podporo v njenem težkem boju proti najnovejšim nakanam avstrijske države in vso solidarnostno pomoč in podporo zlasti pri uveljavljanju upravičenih teženj pred mednarodno javnostjo.

Obe organizaciji z zadovoljstvom ugotavljata, da so slovenski narod in njegove politične organizacije in izvoljeni organi, vsi jugoslovanski narodi in narodnosti ter Jugoslavija kot država matičnega naroda koroškim Slovencem in gradiščanskim Hrvatom odločno ob strani. Spričo sedanjega stanja sta organizaciji mnenja, da je celotno vprašanje slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji treba še pred izvedbo ugotavljanja manjšin sprožiti pred generalno skupščino OZN.

Obvestiti svet o vsem kar se dogaja z manjšinami v Avstriji

Prejšnji teden se je s položajem v Avstriji po sprejetju obeh protimanjšinskih zakonov bavilo tudi predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije. Na seji, ki jo je vodil predsednik Mitja Ribičič, so poudarili, da razmere, ki so nastale po sprejetju obeh zakonov, terjajo konkretno akcijo, ki jo bo treba izpeljati v teh nekaj mesecih pred šteljem slovenske manjšine na Koroškem. Razprava o položaju slovenske manjšine v Avstriji je bila sploh zelo odločna in je pokazala trdno pripravljenost matičnega naroda, pomagali rojakom onstran meje.

Kaže, da so v Avstriji ocenili, da

je prišel čas, ko lahko začnejo kršiti državno pogodbo, so ugotovili na seji SZDL. „Štelje manjšine je vendar le ena etapa v teptanju obveznosti, ki so zapisane v državni pogodbi iz leta 1955. Kršenje pogodbe pa je nedvomno cinično, nemarno dejanje, prava protijugoslovanska provokacija.“ Kajti ni naključje, je bilo opozorjeno na seji SZDL, da Avstrija že vrsto let zavlačuje in tako tudi neposredno odklanja še boljše ureditev in sproštev maloobmejnega prometa. Prav tako ne more biti naključje, da je položaj jugoslovanskih delavcev, začasno zaposlenih v Avstriji, najslabši med vsemi državami, v kate-

rih so zaposleni Jugoslovani. Očitno so tudi vzroki, zakaj Avstrija nasprotuje postavitvi televizijskega prevodnika, preko katerega bi koroški Slovenci lahko spremljali slovenski program. Dejstvo pa je tudi, da Avstrija vse bolj postaja središče tujih obveščevalnih služb, ki delujejo proti Jugoslaviji.

„Nekatere naloge se nam ponujajo same od sebe,“ so naglasili na seji. „Med najbolj pomembnimi je naloga, obvestiti svet o vsem, kar se dogaja z našo manjšino, in sicer temeljito, prepričljivo in strokovno.“ Na tem področju je bilo doslej premalo storjenega, so menili predstavniki SZDL Slovenije. Treba je izkoristiti ugled, ki ga uživa Jugoslavija po svetu. Svetovno javnost je treba seznaniti z zaostrenimi razmerami za Slovence in Hrvatke, ki so nastale v Avstriji, „prvi državi, ki je flagrantno prekršila dogovore, sprejete na helsinški konferenci“.

Na seji so govorili tudi o različnih možnostih internacionalizacije manjšinskega vprašanja, pri čemer so poudarili, da je „samozavesi“ nekaterih Avstrijcev, češ, da se internacionalizacije ne bojijo, povsem lažna in navidezna, kajti: „Avstrijske uradne argumentacije okrog manjšinskega vprašanja so sicer gladke, a votle.“

Prav tako so na seji ugotovili, da Avstrija ni premagala ostankov preteklosti. Pri tem tudi množični mediji v Avstriji zanemarijajo bistvo sedanjega problema: gredo mimo osrednjega vprašanja in zamagljujejo resnico o jugoslovansko-avstrijskih odnosih z nepomembnimi ali manj pomembnimi predstavitvami, kot da se ni zgodilo nič posebnega, kot da gre v bistvu za manjši nesporazum med Slovenijo in Koroško in ne med Jugoslavijo in Avstrijo.

Kot zelo spodbudno pri vsem tem pa so na seji SZDL Slovenije ocenili dejstvo, da koroški Slovenci v boju za narodnostne pravice nastopajo enotni, da se ne uklanjajo pritisku in smo trdno odločeni zoperstaviti se mu z vsemi sredstvi. V tem boju pa je velikega pomena tudi povezovanje z naprednimi demokratičnimi in protinacističnimi silami v Avstriji.

Dvojno moralo Avstrije odločno obsojajo tudi v Italiji

Sprejetje zakona o ugotavljanju oz. preštevanju manjšin in tako imenovanega zakona o narodnostnih skupinah v Avstriji je naletelo na velik odmev in na odločno obsodbo tudi v sosedni deželi Furlaniji-Juljski krajini — ne le med pripadniki tamkajšnje slovenske narodnostne skupnosti, ampak tudi v vrstah italijanskega prebivalstva. To prihaja do izraza v izjavah, ki so jih podali predstavniki strank ustavnega loka v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

● DR. ROLANDO CIAN, član deželnega odbora krščansko-demokratske stranke in predsednik komisije za manjšine in človečanske pravice, je med drugim poudaril: V primeru ravnanja s Slovenci in Hrvati s strani Avstrije je prav, da opozorimo avstrijske oblasti in stranke na dejstvo, da morajo za avstrijske državljane slovenske ali hrvaške narodne skupnosti uporabljati iste mere in isto tehtnico, kakor takrat, ko zahtevajo od Italijanov posebna priznanja za državljane nemškega jezika. Drugače so in ostanejo nacionalisti; vemo pa, koliko je Evropo veljal nacionalizem.

● LUCCIO GHERSI, pokrajinski sekretar socialistične stranke Italije, je izjavil: Socialistična partija budno spremlja vprašanje zaščite slovenske manjšine na Koroškem, podobno kot vse demokratične sile Furlanije-Juljske krajine. Glede odprtih vprašanj na Koroškem z novimi restriktivnimi ukrepi za Slovence pa menimo, da bi bilo primerno, da avstrijske politične sile ponovno proučijo to vprašanje. Predvsem avstrijska socialdemokratska stranka mora upoštevati napreden pomen rešitve, ki mora zagotoviti vsaj že zagotovljene pravice avstrijskih državljanov slovenske narodnosti, pri čemer se je treba izogniti številčnemu konceptu, ki negira demokratično načelo manjšinske zaščite.

● GIORGIO CESARE, namestnik deželnega tajnika socialdemokratske stranke Italije in načelnik svetovalske skupine v tržaškem občinskem svetu, je menil: Problemi manjšin so predvsem problemi demokracije. Demokratična država mora zagotoviti manjšinam, ki živijo v njenih mejah, takšne pravice, kakršne zahteva za svoje sonarodnjake, ki žive v drugih državah. Preštevanje vračajo Slovenci v Furlaniji-Juljski krajini, Italijani v Istri in na Reki ter Slovenci na Koroškem. Zaradi tega menimo, da je napačno vztrajati na etničnem popisu, ki grozi, da bo zastrupil odnose med večino in manjšino.

● ANTONIO CUFFARO, deželni tajnik komunistične partije Italije za deželo Furlanijo-Juljsko krajino, je naglasil: Z zaskrbljenostjo zasledujemo način, s katerim namerava Avstrija rešiti problem in vprašanja zaščite slovenske in hrvaške manjšine. Ne samo da imamo opravka z zelo dolgo zamudo izvajanja državne pogodbe, temveč vse kaže, da iščejo restriktivne rešitve, povezane z nesprejemljivim kriterijem zaščite slovenske manjšine, ki je pogojen z njenim številčnim obsegom. Na noben način ni mogoče podrežati pravice državljanov slovenske ali hrvaške jezikovne skupine njihovim številom. Pri vprašanjih demokracije in človeške svobode, kot tudi pri izvajanju pogodb, so nepojmljivi suhi račun in aritmetična diskriminacija. Odkritosrčno želimo, da bo avstrijska vlada popravila to stališče in da bodo demokratične sile Avstrije zavrnile vpliv in stališča šovinističnih skupin.

● DR. RAFKO DOLHAR, pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti in občinski svetovalec, pa je poudaril: Predstavniki Slovencev v Italiji najostreje obsojamo ravnanje avstrijske vlade s koroškimi Slovenci in z gradiščanskimi Hrvati ter se z njimi solidariziramo. Menimo, da je ravnanje avstrijske vlade z našimi brati na Koroškem tudi napad na nas, napad na integriteto celotnega slovenskega naroda, ki živi izven meja matične domovine. Nezaslišano postopanje avstrijske vlade pa ne nasprotuje le vsem priznanim in človečanskim pravicam, temveč tudi pogodbam, ki jih je Avstrija sprejela.

Prav tako nedvoumno pa so izpovedali mnenje tudi predstavniki italijanske narodnostne skupnosti v Sloveniji.

● APOLONIO ABRAM, predsednik italijanske skupnosti v Kopru, je dejal: Vse to, kar se je zgodilo te dni v Avstriji, je za nas nerazumljivo. Nemogoče si je predstavljati, da se v sedanjem razvoju družbe v središču Evrope, konkretno v Avstriji, morata slovenska in hrvaška manjšina še bojevati za svoje pravice, za svoje človeško dostojanstvo. Ta naša občutljivost je povsem razumljiva. Spominjamo se, ko je naša delegacija predstavljala v koprski občinski skupščini četrti zbor. Iskali smo nove oblike v samoupravnem mehanizmu našega socialističnega sistema. In če zremo za prehojenim, če zaznavamo vse te razlike, potem se nam dejanja v Avstriji zde nemogoča. Zato smo tako občutljivi in naravno ostro obsojamo politiko avstrijske vlade do slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji.

● GIANFRANCO SILIAN, delegat (poslanec — op. ured.) v republiški skupščini, je naglasil: Nerazumljivo in absurdno je vse to, kar se danes dogaja v takšni državi, ki je podpisala sklepni dokument helsinške konference, dokument o varnosti in sodelovanju v Evropi. Vsekakor pa avstrijska vlada z zakonom o preštevanju narodnostnih manjšin ne bo prispevala k popuščanju napetosti v Evropi. Kot predsednik italijanske narodnostne skupnosti, ki živi v Jugoslaviji, lahko samo obsodim takšno ravnanje avstrijske vlade.

● BRUNO GIACHIN, predsednik italijanske konzulte za koprsko področje, pa je ugotovil: Z zaskrbljenostjo spremljamo dogodek v Avstriji, ko je v avstrijskem parlamentu prevladalo mnenje o preštevanju slovenske in hrvaške narodnostne skupnosti. Presenetilo nas je, da je tako mnenje prišlo na dan prav v tistih krogih, kjer so se pred desetimi in petnajstimi leti zavzemali za pravice italijanskih državljanov, to je za pravice avstrijske narodnostne skupnosti v Italiji. Mi pa vemo in lahko trdim, ker sem bil tam navzoč, da so pravice italijanskih državljanov avstrijske narodnosti zagotovljene. Zato tudi mislim, da lahko izrazim ne samo obsodbo, ampak tudi upanje, da bodo v Avstriji prevladale tiste napredne sile, ki se borijo za mir in da ne bo prišlo do preštevanja, kar bi pomenilo krivico nasproti svobodnemu in demokratičnemu državljanu. Istočasno izražam v imenu vseh tu živečih pripadnikov italijanske skupnosti polno solidarnost s tem pravičnim bojem tako slovenske kot hrvaške narodnostne skupnosti v Avstriji.

Tudi ameriški Slovenci zagotavljajo vso podporo našemu boju

Prejšnji petek so obiskali osrednji organizaciji koroških Slovencev predstavniki Slovenske narodne podporne jednote, največje organizacije Slovencev v Združenih državah Amerike, ki je bila ustanovljena leta 1904 ter združuje danes okoli 80.000 rojakov, živečih širom ZDA. V spremstvu predsednika komisije za manjšinska in izseljeniška vprašanja pri SZDL Slovenije Jožeta Hartmana so prišli

na Koroško predsednik omenjene organizacije ameriških Slovencev Frank Groser s soprogo Mary ter podpredsednik John Fabec.

Na sedežu ZSO v Celovcu so predstavniki obeh osrednjih organizacij gostom kratko orisali zgodovino in današnji položaj koroških Slovencev in jih seznanili predvsem z bojem za uresničitev pravic, ki so nam zagotovljene v državni pogodbi kot sad našega prispevka v boju proti fašizmu.

Predsednik Groser je izrazil veselje, da so lahko v neposrednem stiku spoznali naše razmere ter zagotovili, da bo tudi njihova organizacija z vsemi svojimi močmi podpirala boj koroških Slovencev za narodnostni obstoj in doseganje resnične enakopravnosti.

Po obisku zgodovinskih krajev na Gosposvetem polju so gostje preko Podjune nadaljevali pot v Slovenijo, od koder so se ta teden spet vrnili domov v Ameriko.

IZJAVA SZDL SLOVENIJE:

Razkrinkati lažni mit avstrijske uradne demokracije

Predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije je na seji dne 13. 7. 1976 v zvezi s položajem v Avstriji sprejelo naslednjo izjavo:

Gonja proti Slovincem v Avstriji je dobila okrepljeno obliko leta 1970, ko je koroška deželna vlada poverila proslavo 50-letnico plebiscita Heimattienstu. Ti so kmalu v svojem glasilu „Ruf der Heimat“ zapisali, da „zgodovina na Koroškem še ni potegnila zaključne poteze. Ta bo potegnjena med dvema narodoma le, če eden od njiju ne obstoji več. Tako je obrambni boj iz leta 1920 še nadalje ostal obrambni boj leta 1970 in bo ostal, dokler bo tam nomški in tu slovenski narod.“ Tak je program Heimattiensta.

Ko so tri avstrijske parlamentarne stranke — med njimi tudi socialistična — kapitulirale pred temi elementi na pobudo deželnega vodstva koroške socialistične in ljudske stranke ter sprejele medstrankarski dogovor o preštevanju manjšin kot osnovi za izvajanje določil iz avstrijske državne pogodbe, je avstrijski parlament po predlogu vlade dal tej gonji zakonsko podlago, ko so proti volji manjšine sprejeli še spremenjeni zakon o popisu prebivalstva in zakon o narodnostnih skupinah. S tem je demokratični javnosti v svetu, v Evropi in v sami Avstriji dal vedeti, da se Avstrija uvršča med tiste dežele, ki izkoriščajo vso moč večinskega naroda in z nasiljem nad svojimi manjšinami ogrožajo temelje sodobnih medčloveških — s tem pa tudi mednarodnih in sosedskih — odnosov.

Trenutek, ki ga je avstrijski parlament izbral za svojo kapitulacijo pred neonacisti, pada v čas, ko se vsi narodi Evrope in sveta dogovarjajo v Helsinkih in Colombu o novih, enakopravnostnih in bolj demokratičnih medsebojnih odnosih. S to svojo odločitvijo prevzema Avstrija nase vso odgovornost za ogrožanje teh pridobitov človeštva, obenem pa pristaja na posledice — vse to ob dejstvu, da je Avstrija svojo državno pogodbo po drugi svetovni vojni dobila prav zaradi prizadevanj teh demokratičnih in antinacističnih sil, ki so ji z državno pogodbo zagotovile njeno neodvisnost, njeno mejo, njen sprejem v OZN in zahtevale njeno nevtralnost in demokratično naravnost.

Takrat, pred enaindvajsetimi leti, je Avstrija pristala med drugim tudi na to, da bo povrnila škodo svojim državljanom, ki jih je prizadel nacizem, da bo skrbela za grobove voznikov, da bo Slovincem in gradiščanskim Hrvatom zagotovila

vse pravice do njihovega nacionalnega razvoja, do kulture, do šol, do enakopravne uporabe jezika v javnosti, v šolstvu, v upravi in označevanju krajev, ter da bo prepreževala delovanje vsem tistim silam, ki bi iz nacionalšovinističnih pozicij ogrožale te pravice. Na vse te obveznosti je pristala s podpisom v svoji državni pogodbi, katere sopolisnica je tudi Jugoslavija.

Dvojna politika Avstrije je prišla do izraza že kmalu po podpisu te pogodbe, ko je na pobudo komaj ustanovljenega Heimattiensta namenila prve udarce Slovincem v Avstriji s sprejetjem omejevalnih zakonov v dvojezičnem šolstvu in sodstvu. Pot zmanjševanja s krvjo slovenskih in avstrijskih partizanov pridobljenih pravic za manjšino se je od takrat samo nadaljevala in z zadnjima zakonoma dokončno potrdila. Avstrija je šla s tema zakonoma zavestno v revizijo avstrijske državne pogodbe. Komaj so zakona izglasovali, že so izpovedali, da vodilnim šolnikom na dvojezičnih šolah ni treba znati slovensčine. Z izvršilnimi ukrepi na podlagi teh zakonov bodo manjšino še naprej izpostavljali pritiskom nacionalističnih elementov in nadaljevali z zmanjševanjem njenih mednarodno-pravno priznanih pravic.

Manjšina v Avstriji se je znašla pred novim, najhujšim nasiljem, saj ta temelji na zakonu. Proti njeni volji hočejo vzeti njeno število z navadnim ukrepom administracije na njeno pravico do življenja in razvoja. To število naj v vzdušju sovraštva in nacionalistične neoprčnosti s strani neonacističnih elementov postane pogoj tomu, kar bi Avstrija morala storiti brezpogojno že pred enaindvajsetimi leti!

Predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije deli prizadetost z vsemi našimi delovnimi ljudmi in občani, narodi in narodnostmi Jugoslavije ob tej zadnji diskriminatorni potezi avstrijske države in se pridružuje vsem protestom naših ljudi, delovnih kolektivov, organizacij, naših najvišjih predstavniških teles in uradnih predstavnikov naše države, pa tudi protestom v Avstriji in obenem izjavlja, da bo storilo vse, da bodo naše manjšine v Avstriji — Slovenci na Koroškem in štajerskem in Hrvatje v Gradišču — tudi po vsej določni največje možne pomoči v njihovem pravičnem boju. Prizadevalo si bo tudi čim bolj informirati naše in svetovno javnost o položaju manjšin v Avstriji in skupaj z vsemi naprednimi ljudmi in organizacijami razkrinkati lažni mit avstrijske uradne demokracije, obenem pa tudi storiti potrebne ukrepe.

Spomenica jugoslovanske vlade izraz zaskrbljenosti spričo razvoja v Avstriji

V zvezi z najnovjšima „manjšinskima“ zakonoma je poslala jugoslovanska vlada avstrijski vladi spomenico (Aide-memoire), v kateri je ponovno poudarila, da Jugoslavija kot podpisnica avstrijske državne pogodbe posebno pozorno spremlja najnovjši razvoj položaja ter ugotovila, da je že prej vedno opozarjala na odprte probleme zastran neizpolnjevanja obveznosti iz državne pogodbe. To neizpolnjevanje je bremenilo odnose med obema državama, te odnose pa je mogoče izboljšati le z ureditvijo problemov, „med katerimi ima temeljni pomen izpolnitev državne pogodbe in drugih mednarodno-pravnih obveznosti, ki jih je republika Avstrija prevzela kot članica OZN“.

Toda najnovjša zakona, ki se nanašata na pravice in zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, pomenita kršitev določil državne pogodbe in poskus njene enostranske revizije, je naglasila jugoslovanska vlada v svoji spomenici ter ugotovila, da omenjena zakona bistveno zožujeta pravice manjšin, ki jih jima zagotavlja državna pogodba, in sicer tako glede vsebine zaščite, kakor tudi glede območja njene izvedbe.

„Še več, omenjena zakona tudi tako okrnjene manjšinske pravice in zaščito pogojno povezuje s predhodnim preštevanjem oziroma ugotavljanjem slovenske in hrvaške manjšine, kar pomeni bistven odmik od črke in duha državne pogodbe. S tem, da se preštevane manjšine zakonsko institucionalizira in da bi postala konkretna uresničitev manjšinskih pravic odvisna od tako določene odstotka, bi bil ustvarjen mehanizem za sankcioniranje posledic prisilne asimilacije in raznarodovanja manjšine, tako da bi izrazite in jasne zaščitne določbe 7. člena državne pogodbe sčasoma postale v praksi brezpredmetne.“

Nato jugoslovanska spomenica podrobno zavzema stališče k posameznim določilom tako imenovanega zakona o narodnostnih skupinah ter ugotavlja:

— da zakon bistveno omejuje pravice, zaščito in razvoj slovenske in hrvaške manjšine glede na tisto, kar jima zagotavlja državna pogodba;

— da so določbe državne pogodbe same po sebi neposredno izvršne, zato bi dodatni zakon in izvršni ukrepi morali nadalje konkretizirati in zagotoviti pravice manjšin, dejansko pa zakon, ravno nasprotno, restriktivno tolmači in pogojno povezuje določbe državne pogodbe;

— da zakon ne navaja niti slovenske niti hrvaške manjšine, čeprav se člen 7 državne pogodbe v celoti nanaša na ti manjšini;

— da predvideva zakon institucijo t. i. svetov narodnostnih skupin, ki pa so po načinu oblikovanja in pristojnostih naravnani tako, da kratio pravice zakonitega zastopstva organizacij slovenske in hrvaške manjšine, kar je v nasprotju s 1. točko 7. člena državne pogodbe.

— da zakon ne zajema za obstoj in razvoj slovenske in hrvaške manjšine tako pomebnega področja, kot je šolstvo in predšolska vzgoja otrok, čeprav je znano, da veljavni predpisi s tega področja ne ustrezajo določbi 2. točke 7. člena;

— da zakon in zlasti uradna obrazložitev ne navaja poimensko ne slovenskega ne hrvaškega jezika, temveč skuša celo zakoniti uporabo narečja, kar bi pomenilo bistveno neenakopravnost manjšine glede na večinsko ljudstvo, saj sta manjšinska jezika degradirana na raven, ki ne more zadostiti potrebam sodobnega življenja. Tako se jezik manjšine umelno ločuje od jezika matičnega ljudstva in je obsojen na izumiranje. Hkrati pa se s takšnim obravnavanjem ustvarjajo možnosti za razne denacionalizatorske manipulacije, kakršne je npr. nacistična teza o vindiškem jeziku;

— da zakon onemogoča ustrezno uporabo slovenskega in hrvaškega jezika v sodstvu in upravi na način, ki ga jasno določa 3. točka 7. člena državne pogodbe, po kateri je jezik manjšine uradni jezik. Prav tako pa uvaja tudi vrsto pogojev, zaradi katerih postaja pravica do svobodne uporabe jezikov manjšin absurdna;

— da je zakon, kar zadeva dvojezične topografske napise, restriktiven, ker ne jamči izpolnitve obveznosti iz 3. točke 7. člena na vsem območju, kjer živita manjšini, temveč se omejuje samo na označevanje krajev, ne zagotavlja pa dvojezičnosti drugih oznak in napisov na javnih ustanovah na etnično mešanem območju;

— da zakon in dosedanja zakonodaja ne predvidevata ne prepovedi ne sankcij v zvezi z dejavnostjo organizacij, katerih cilj je hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu odvzeti nji-

hovo manjšinsko naravo in pravice, kakor je to navedeno v 5. točki 7. člena, čeprav ni znano, da je zlasti v zadnjem času čutili močnejšo dejavnost organizacij, ki pritiskajo na manjšini;

— da v zakonu tudi niso navedeni ukrepi za udržitvev gospodarskega položaja in kulturnega življenja manjšin ter drugih oblik pospeševanja njenega razvoja.

„SFRJ ne more sprejeti nikakršnega oddaljevanja od obveznosti ali revizije obveznosti, ki sledijo iz državne pogodbe.“ je poudarjeno v spomenici. „V takšnih poskusih je opaziti popuščanje zahtevam šovinističnih in velikomemskih sil, ki so zainteresirane za to, da bi ustvarili ozračje nacionalne nestrpnosti in ki jim ni za stabilne jugoslovansko-avstrijske odnose, mir in sodelovanje v tem delu Evrope.“

Jugoslovanska vlada zagotavlja, da si bo s svoje strani prizadevala in se odločila za vse potrebne korake, da bi jasne in natančne mednarodne obveznosti republike Avstrije, navedene v državni pogodbi, dosledno izpolnila. Pri tem jugoslovanska vlada izhaja iz stališča, da izpolnjevanje mednarodno-pravnih obveznosti v dobri veri — pri čemer je mišljeno vestno izpolnjevanje teh obveznosti, brez zavlačevanja oz. brez spreminjanja vsebine pogodbe — predstavlja nenadomestljiv temelj stabilnosti mednarodne skupnosti.

Prav tako jugoslovanska vlada opozarja, da sta slovenska in hrvaška manjšina rade volje sprejeli dialog z avstrijsko vlado in navajajo lastne konstruktivne predloge za praktične rešitve, česar pa avstrijska vlada ni sprejela. Zakona sta bila torej sprejeta proti željam manjšin, ki ta zakona ocenjujeta kot nezadovoljiva in kot slabšanje njenega položaja. Vztrajanje avstrijske vlade pri taki smeri onemogoča nadaljnji dialog, edino ta dialog pa lahko vodi do ustreznih in zadovoljivih rešitev. Ob koncu pa je v spomenici še poudarjeno, da Jugoslavija odločno podpira predloge in stališča slovenske in hrvaške manjšine ter daje vso podporo njenemu pravičnemu boju za pravice in zaščito, ki temelje na državni pogodbi.

Avstrijski odgovor arogantno prezira vse tehtne argumente

Odgovor, ki ga je dala avstrijska vlada na jugoslovansko spomenico, je klasičen primer arogantnega in samovšečnega ravnanja. Zviška, kot smo to vajeni pri raznih predstavnikih herrenvolkovske miselnosti, zavrača avstrijska nota posamezne jugoslovanske ugotovitve; ne da bi se potrudila za argumente, „odgovarja“ zgolj s trditvami, ki pa so pogosto v očitnem nasprotju z dejstvi, z resnico. Skratka: avstrijski „odgovor“ ni noben odgovor, marveč je v najboljšem primeru „izjava“ nekoga, ki si domišlja, da je vzvišen nad vsemi drugimi in mu zato tudi ni treba dajati odgovora na še tako upravičena vprašanja.

Da gremo kar po vrsti in navedemo nekaj posebno značilnih primerov:

■ V avstrijski noti je opozorjeno, s kakšno enotnostjo so tri v parlamentu zastopane stranke izglasovale oba zakona; da pa sta bila zakona sprejeta brez sodelovanja in proti volji prizadetih manjšin, seveda po avstrijski logiki krivda pade na manjšini, s katerima avstrijska vlada in njeni predstavniki „pogosto žal niso našli dialoga“. Jasno pa niti besedice o brezobzirnem diktatu štetja, s katerim so vlada in stranke na povelje nemških nacionalistov abruptno prekinile pogajanja prav v trenutku, ko so se nakazovali prvi pozitivni rezultati v smeri sporazumne rešitve.

■ V enem stavku je rečeno, da štetje ni ugotavljanje manjšine in da izpolnitev določil člena 7 ne bo odvisna od rezultatov štetja. Toda kar v naslednjem stavku je poudarjeno, da potrebuje vlada določene podatke o etničnem sestavu prebivalstva. Kaj je zdaj resnica? Ali prvi ali drugi stavek? Ne eden ne drugi, kajti kancler Kreisky je ponovno izjavil, da štetje sploh ni potrebno; uzakonjeno je torej samo zato, ker to zahtevajo nemški nacionalisti.

■ Glede šolstva nota ugotavlja, „da je avstrijska vlada mnenja, da obstoječe zakonite ureditve vsebujejo zadovoljivo rešitev problema“. Toda skupaj z „manjšinskima“ zakonoma je bilo sprejeto določilo, po katerem vodjem dvojezičnih šol ne bo več treba obvladati obeh jezikov. Spet ugoditev zahtevi nemških nacionalistov, za upravičene želje in zahteve koroških Slovencev pa na mero-dajnih mestih nimajo posluha.

■ Trditve o slovenskem uradnem jeziku gredo povsem mimo dejstev, saj o „urejenosti“ vprašanja ni mogoče govoriti pri dosedanjem sodnem zakonu, niti ne bo vprašanje „urejeno“ z novim zakonom, ki je v marsičem restriktiven celo v primerjavi z dosedanjim povsem nezadovoljivim stanjem. Da pa bi kdo zau-

pal v tiste „ustrezne ukrepe“, ki jih povsem neobvezno obljublja vlada, je iz preteklosti in sedanosti preveč izkušnja, ki so vse le negativne, tako da so v Avstriji res samo dejanja edino merilo, s katerim je mogoče meriti njeno manjšinsko politiko.

■ Posebna zadeva je avstrijski „odgovor“ glede dvojezičnih napisov: „Ker se besedilo zakona o narodnostnih skupinah glede dvojezičnih topografskih napisov v bistvu ujema s 3. točko člena 7 državne pogodbe, so tozadevna izvajanja jugoslovanske spomenice neutemeljena.“ Nesramnejše sprenevedanje si je res težko zamisliti. Člen 7 jasno govori o sodnih in upravnih okrajih s slovenskim ali mešanim prebivalstvom; v Avstriji so to nedvoumno določilo enostavno prefunkcionirali ter okraje spremenili v vasi, poleg tega pa še predpisali, da pridejo dvojezični napisi v poštev le v vaseh, kjer bodo našli „približno eno četrtino“ pripadnikov manjšine.

■ Vsaj do neke mere na ravni resnice je v noti stališče glede 5. točke člena 7 — namreč ugotovitev, da nudi kazenski zakonik dovolj podlage za izpolnitev tozadevnih obveznosti Avstrije. Ravno ta ugotovitev pa seveda narekuje vprašanje: zakaj pa potem avstrijske oblasti ne morejo (ali nečajo) ukrepati, ko pa vendar vsak dan v eni ali drugi obliki doživljamo očitno kršenje določil 5. točke člena 7 in drugih pravnih norm, s katerimi naj bi bili zagotovljeni obstoj, pravice in svobodni razvoj manjšin? V noti navedena „neodvisnost“ sodišč vendar ne more segati tako daleč, da bi na pristojnih mestih bili povsem slepi in gluhi za vse neštete primere protimanjšinske dejavnosti ali pojave neonacizma in nemškega šovinizma.

In za konec vsega tega sprenevedanja in slepomišljenja še zelo samohvalna napoved, „da bo bodočnost pokazala, da bo ta ureditev končno le privedla do vsestranskega zadovoljivega uspeha“.

K O R O Š K I „ P R A S T R A H ” — E N K R A T Z D R U G E S T R A N I

7 TONE FERENC:

Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940

Morda smemo v zvezi s tem Lorenzovim zapiskom domnevati, da so v drugi polovici junija 1940 nekatere nemške vrhovne ustanove dobile naročilo, naj povedo svoje mnenje glede „preureditve v jugovzhodni Evropi“. Vendar do sedaj v njihovih razen redkih izjem slabo ohranjenih arhivskih fondih, ki jih hranijo in še urejajo v Bonnu, Koblenzu in Potsdamu, nisem našel takšnih dokumentov.

2. Obravnava prvih spomenic v Berlinu

Spomenic, ki so jih v prvi polovici julija 1940 izdelali v Gaugrenzlandamt v Celovcu in Süddeutsches Institutu v Gradcu, niso poslali samo zunanjemu ministrstvu in Seyss-Inquartovemu uradu v Haag, temveč tudi drugim političnim in upravnim ustanovam v Berlinu ter še kakšnemu drugemu uradu. Kot smo videli, je en izvod Maier Kaibitscheve spomenice o Mežiški dolini dobilo nemško zunanje ministrstvo tudi prek salzburškega pokrajinskega vodstva NSDAP že sredi julija 1940. Za spomenico o jeseniškem trikotniku pa lahko ugotovimo, da jo je že julija 1940 dobil tudi Hitlerjev namestnik v NSDAP Rudolf Hess, kajti njegov štabni vodja in vodja pisarne Martin Bormann jo je 29. julija 1940 poslal iz Obersalzberga zunanjemu ministru Ribbentropu v Bad Fuschl pri Innsbrucku. V spremnem dopisu je povedal, da je spomenico poslalo Hessu

pokrajinsko vodstvo NSDAP za Koroško.²⁷ Ni pa podatkov, ali je tudi en izvod spomenice o Mežiški dolini prišel po enaki poti do nemškega zunanjskega ministrstva. To je dobilo en izvod te spomenice tudi prek nacionalsocialistične zveze borcev rajha (Nationalsozialistischer Reichskriegerbund), vendar šele 17. avgusta 1940.²⁸ Maier Kaibitsch je bil namreč tudi pokrajinski vodja te zveze za Koroško in je pomembnejše spise pošiljal tudi vodstvu te zveze, oziroma njenemu vodji generalu Reinhardu. Nacionalsocialistična zveza borcev je en izvod spomenice poslala vrhovnemu poveljstvu nemške vojske. Verjetno je spomenice iz Celovca in Gradca dobilo tudi nemško notranje ministrstvo v Berlinu. To ministrstvo je namreč dobilo elaborat graškega docenta dr. Hermana Iberja „Des Reiches Südgrenze in der Steiermark“ in ga 12. avgusta 1940 poslalo zunanjemu ministrstvu. V spremnem dopisu je prepisalo tudi opozorilo Süddeutsches Instituta v Gradcu, katera poglavja so še posebej zanimiva za vprašanje „razmejitev Štajerske v letih 1918 in 1919“ in dejavnikov, ki so pripeljali do razbitja te dežele po prvi svetovni vojni. Zanimiv je ta stavek: „Ravno iz tega spoznanja (da sta le Clemenceau in Tardieu kriva, da je del Štajerske prišel pod Jugoslavijo — op. T. F.) je jasno, da pri odtrganju Spodnje Štajerske od strnjene nemškega življenjskega prostora ni šlo za krajevno vpra-

šanje, temveč za del načrtnega posiljenja nemškega ljudstva s strani zahodnih sil v pariških predmetjih.“²⁹

Kot vidimo, so spomenice o novi meji med Jugoslavijo in Nemčijo oziroma z zahtevami po delu slovenskega narodnega ozemlja, ki so jih napisali v Celovcu in Gradcu, naravnost in tudi prek raznih uradov prispeli v nemško zunanje ministrstvo v Berlinu. Tam so jih kmalu začeli obravnavati, kar priča o tem, da so jih imeli za perečo zadevo. Najprej je poslanik dr. Martin Luther, vodja oddelka „Nemčija“ (Abteilung Deutschland) tega ministrstva 20. julija 1940 izročil referentu v ministrovu pisarni (Ministerbüro) dr. Franzu son Sonnleithnerju Carstanjenovo spomenico o južni meji Štajerske skupaj s prilogami, da jo predloži Ribbentropu. Povedal je, da ga je Ribbentrop pooblastil, naj prosi dr. Uiberreitherja za natančno kartografsko gradivo in „spomenico, iz katere bo razvidno, katero mejno črto predlaga gauleiter Uiberreither“. Ribbentrop je tudi pooblastil dr. Luthra, naj sporoči dr. Uiberreitherju, da upa, da mu bo v ustreznem času uspešno uveljaviti njegove želje pri jugoslovanski vladi. Dr. Luther je dr. Sonnleithnerju tudi sporočil, da je že uresničil Ribbentropovo naročilo in da se dr. Uiberreitherju zdi zelo koristno, da bi Ribbentropu ponovno osebno predložil zadevo. Dr. Luther je prosil, naj bi dr. Sonnleithner še naprej obravnaval zadevo in da bi ga povabil s seboj, ko bo o zadevi poročal Ribbentropu.³⁰

Po vsebini Luthrovega pisma lahko sklepamo, da je dr. Uiberreither med 11. in 20. julijem 1940 že osebno govoril z Ribbentropom o Carstanjenovi spomenici (to ni bilo tako tež-

ko, ker je bil Ribbentrop julija 1940 v svoji poletni rezidenci v Bad Fuschlu pri Innsbrucku) in da je želel o njej ponovno govoriti z njim. Morda smemo domnevati, da mu je pri ponovnem osebnem pogovoru hotel izročiti že omenjene „dodatne pripombe“. Kaže tudi, da Ribbentrop ni bil povsem zadovoljen, da so v spomenici o južni meji Štajerske navedli tri možnosti oziroma variante za novo mejo, in je želel, naj se dr. Uiberreither odloči za eno od njih. Zanimiv pa je Luthrov podatek, da Ribbentrop upa, da bo jugoslovanska vlada ustregla zahtevam štajerskih nacistov.

(Dalje v prihodnji številki)

²⁷ PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Bormannovo pismo 29. julija 1940 s priloženo spomenico „Das Dreieck von Assling“. Tako je mogel urad šefa varnostne policije in varnostne službe za nemški rajh v Berlinu 8. avgusta 1940 v svojem poročilu o Jugoslaviji, ki ga je posredoval vodji oddelka „Nemčija“ v nemškem zunanjem ministrstvu, poslaniku dr. Martinu Luthru, zapisati tudi tole: „Od salzburških pogovorov dalje (ti so bili julija 1940 — op. T. F.) upajo volksdeutscherji v Sloveniji (Južna Koroška, Južna Štajerska in Kačevje), da stojijo neposredno pred ponovno priključitvijo k rajhu. Strankini in državni uradi Koroške in Štajerske so v tej zadevi že izročili Führerjevemu namestniku več spomenic, v katerih poudarjajo voljo volksdeutscherjev za vrnitev v rajh in vojaški, gospodarski in prometnopolitični pomen teh predelov.“ (PAAA Bonn, Inland II g, Bd. 406, poročilo šefa varnostne policije in varnostne službe 7. 8. 1940.)

²⁸ PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, pismo v. d. štabnega vodje nacionalsocialistične zveze borcev rajha Frh. v. d. Goltza 14. 8. 1940.

²⁹ PAAA Bonn, Pol. IV 123, Bd. 58-3 Jug., Wagnerjevo pismo 12. 8. 1940.

³⁰ PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Luthrovo pismo 20. julija 1940.

Dejanja avstrijskih oblasti

postavljajo na laž izjave avstrijskih politikov

V zadnjem času, zlasti po sklenitvi obeh izrazitih protimanjšinskih zakonov, se višji in najvišji avstrijski politiki stopnjujejo v že naravnost bolešno „prepričevanje“ domače in mednarodne javnosti o svoji osebni „naklonjenosti“ in o splošni „širokogrudnosti“ Avstrije do manjšin. Eden izmed novjših primerov v tej smeri je bila sobotna oddaja zveznega kanclerja, za katero pa si je dr. Kreisky dobil še ojačitev iz vrst obeh zaveznih strank, tako da je lahko tudi ob tej priložnosti demonstriral „vzorno soglasnost“, ko je spet enkrat kot samozvani razsodnik delil Avstrijce na „dobre“ in po tej logiki torej na drugi strani — „slabe“ Avstrijce.

Kar so v tej oddaji načevali gospodje Kreisky, Ermacora, Orator in Pahr, je res edinstven primer avstrijskega cinizma, tiste brezprimerne ošabnosti, kakršne je zmožen le nekdo, ki si v svoji herrenvolkovski nadutosti domišlja, da lahko ves svet vleče za nos. Kajti zatrjevali so, da je tako imenovani zakon o narodnostnih skupinah „naravnost evropski model za ureditev manjšinskih vprašanj“ (OVP-jevski poslanec in strokovnjak Ermacora); da mora „tudi majhen kmet imeti možnost, da pred sodiščem govori v svojem materinem jeziku“ (Kreisky); da mora imeti pripadnik manjšinske možnost govoriti v materinem jeziku, „da se počuti doma“ (FPO-jevski strokovnjak Orator); da slovensčina in hrvaščina nista le pomožni jezik, „ampak morata veljati kot pravi uradni jezik“ (sekcijski šef Pahr). Ampak to so zatrjevali v trenutku, ko dejanja njihove izjave postavljajo na laž; so torej govorili in trdili nekaj, o čemer dobro vedo, da

ni resnica!

Primerov, ki dosti bolj prepričljivo kot vse neresnične trditve avstrijskih politikov govorijo o dejanskih razmerah v Avstriji in še posebej na Koroškem, je ogromno in se takorekoč dogajajo dnevno. Dan za dnem moramo koroški Slovenci na najrazličnejših področjih prenašati kričeče primere diskriminacije našega človeka in zapostavljanja oz. neupoštevanja našega jezika.

Takšna „cvetka“ z močvirja avstrijske zakonitosti in pravnega reda je tudi naslednji primer:

Lani oktobra je bil v Celovcu ustanovljen Klub slovenskih zgodovinarjev in geografov na Koroškem. Na ustanovni občni zbor je vabil dr. Miran Zwitter, katerega pa je društvena oblast kaznovala, ker tega zbora

Slovencev in njihovih pravic: dr. Miran Zwitter je proti odloku vložil priziv, kot Slovenec seveda v slovenskem jeziku; na ta ugovor je zdaj prejel odgovor, toda samo v nemščini, poleg kazni pa mora plačati še šil. 199,70 — za prevod v slovenščino napisanega priziva, kar policijska direkcija Celovec takole „utemeljuje“: Die Vorschreibung der der Behörde erwachsenen Barauslagen in der Höhe von S 199,70 für die Übersetzung des Schriftsatzes vom 17. 11. 1975 durch den gerichtlich beideten Dolmetsch Dr. Viktor Draxler gründet auf § 64 Abs. 3 des Verwaltungsstrafgesetzes.

● Tako torej v praksi izgleda kulturno pospeševanje koroških Slovencev, ko niti slovenskega imena kluba nočejo priznati, čeprav z nemškim imenom nikdar ni bil prijavljen.

● Tako torej v praksi izgleda enakopravnost slovenskega uradnega jezika, ko dobi koroški Slovenec na slovenski ugovor samo nemški odgovor.

● Tako torej v praksi izgleda „evropski model“ avstrijske manjšinske politike, ko je koroški Slovenec še posebej kaznovan (stroški za prevod), če se posluži slovenskega uradnega jezika.

Vprašujemo kanclerja Kreiskega in njegove sogovornike: Kako „dobri“ pa morajo biti tisti Avstrijci, ki se bodo počutili „doma“ v državi, ki tako brezobzirno in brutalno tepta njihove pravice?

ČESTITAMO
Srečnin Anton iz Št. Petra pri Št. Jakobu v R. je na dunajski univerzi dokončal študij in postal diplomiran inženir. K uspehu iskreno čestitamo.

ČESTITAMO
Pred dnevi so tesarskemu mojstru Franciju Gasserju iz Bilčova v prostorih deželne vlade slovesno predali zlato odličje za zasluge za republiko Avstrijo.
K temu priznanju iskreno čestitamo.

Padec nočnin v maju

Iz statističnih podatkov je razvidno, da se je število nočitev v mesecu maju v primerjavi z lanskim letom znižalo kar za 22,4%. Za ta občutni padec imajo krivdo binškošni prazniki, ki so bili letos v mesecu juniju.

Minula zimska sezona (od novembra do vključno aprila) je bila na Koroškem izredno razveseljiva, saj je beležila 10,3% več nočnin kot v prejšnji zimski sezoni 1974-75. V zveznem merilu pa je znašal ta prirastek 6%.

Padec števila nočnin v mesecu maju gre tudi na račun inozemskih gostov in sicer za 23,5% v obrtnih in 38% v privatnih gostilnicah.

Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni vabi na

PEVSKI KONCERT

ki bo v petek 23. julija 1976 ob 20.30 uri na Breznikovem campu ob Zablaniškem jezeru.

Sodelujejo: Moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi, mešani zbor SPD „Danica“ iz Št. Vidu v Podjuni in Trio „Korotan“ s pevci SPD „Danica“.

Prisrčno vabljeni!

Št. Jakob v Rožu

V času od 5. do 7. julija je v Toplicah pri Beljaku zasedala avstrijsko-jugoslovanska mešana komisija izvedencev za gradnjo cestnega predora pod Karavankami. Na tej konferenci so se zedinili za dokončen potek trase in stavljeni so bili tudi predlogi financiranja celotnega projekta, ki bo predvidoma znašal 1,5 do 2 milijardi šilingov.

Iz teh razgovorov je razvidno, da bo novi predor pod Karavankami dolg 7,6 km. Cestni dovoz na avstrijski strani bo dosegel 6,6 km, na jugoslovanski strani pa 4 km dolžine. Trenutno je v načrtu samo ena cev predora.

Na željo deželnega svetnika Knafla so na konferenci razpravljali tudi o protestu Šentjakobčanov, ki so proti gradnji predora na šentjakobskem področju. Po temeljitem preudarjanju so izvedenci prišli do zaključka, da je prav ta varianta najboljša rešitev. Da pa ne bi naselitveni prostor bil preveč prizadet, so izvedenci trase nekoliko spremenili, tako da bo cesta vodila skozi manj naseljene predele. Novi predor bodo zgradili zahodno od karavanskega železniškega predora, tako, da bo potem cesta dosegla dolino jugozahodno od Kola.

Cesta bo obšla Področčico na jugu, prečila železnico med Svatnami in Hodnino in pri vasi Kot dosegla dolino. Ta cesta bo hkrati predstavljala dovoz k predoru, ki bo, kot že omenjeno, dolg 6,6 km.

Čeprav je cesta pod Karavankami evropske pomembnosti, kar je na konferenci potrdil tudi koroški referent za gradnjo cest Knafel, so Šentjakobčani še vedno proti tej gradnji, češ da bo le-ta ogromno škodovala tamošnjemu turizmu. Na protestnem zborovanju 8. julija pri Mačniku v Področčici, se je to še in še ponavljalo. Čeprav je obče znano, da sodobno zgrajene ceste hitreje povežejo oddaljene kraje med seboj in tako lažje privabijo ljudi, so tozadevno nekateri Šentjakobčani drugega mnenja, podobno kot je bilo pred leti, ko nekateri „napredni“ Korošci niso bili za to, da bi se, potem ko je bil zgrajen ljubeljski predor, moderniziralo ljubeljsko cesto. Danes smo vsi veseli da jo imamo in podobno bo tudi v prihodnosti, ko bo realiziran ta pomembni in življenjsko važni projekt.

Koroška slovenska literatura služi narodnemu in osebnemu obstoju

Drugega pisateljskega seminarja v nedeljo 11. julija v celovški Delavski zbornici so se poleg obeh strokovnjakov univ. prof. dr. Borisa Paternuja in profesorice Stanovnikove, udeležili slovenski koroški pesniki in pisatelji, ki so brali iz svojih del.

Privreditelj uspelega seminarja, Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji, katerega predsednik prof. Messner se je prof. Paternuju iskreno zahvalil za njegovo pripravljenost, da pomaga našim literarnim ustvarjalcem na samem začetku, kakor že lani na podobnem seminarju. Hkrati je prof. Messner opozoril na pomembnost takšnega seminarja in kratko obrazložil načrt prof. Stanovnikove glede zbiranja še neobjavljene literature iz narodnoosvobodilne borbe.

Na seminarju je prof. Paternu podudavil, da je značilno za slovensko literaturo na Koroškem, da le-ta služi narodnemu in osebnemu obstoju, da je izrazito družbeno zavzeta, politično angažirana in da je v primerjavi z literaturo v Sloveniji in na Tržaškem najbolj frontna literatura s pristno napetostjo. Prof. Paternu je tudi menil, da bi bilo dobro, posvetiti tudi vnaprej slavistična predavanja sodobni koroški literaturi. V tej

zvezi je velikega pomena zbirka BESEDA SODOBNIH JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV, ki je vvrstila v svoje prve pakete Messnerjeve SKURNE STORIJE (1975) in Lipušev ŠKORENJI (1976). Nato so naši literarni ustvarjalci, pesniki, prozaisti, esejisti in kritiki brali iz svojih del, prof. Paternu pa je s svojim strokovnim znanjem dajal pobude in nasvete, kako bi ustvarjalnost posameznikov lahko prišla še bolj do izraza.

Po skupnem kosilu je prof. Stanovnikova poročala o načrtovanem zbiranju kakršnegakoli literarnega političnega gradiva iz predvojne, medvojne in (na Koroškem tudi) povojne dobe v smislu že objavljenih pozivov v našem listu. Ker verjetno obstoja pri nas dosti takšne neznane literature, so se udeleženci seminarja obvezali, da bodo zbirali ta material in ga posredovali Društvu slovenskih pisateljev v Avstriji.

Tudi letošnji pisateljski seminar je nakazal resnično potrebo po šolanju mladih in starejših začetnikov, tovarišev slovenskega peresa. Predsednik je sporočil zbranim še prisrčne pozdrave tov. Cirila Kosmača iz Pariza.

Nov most preko Drave

V petek 16. julija so pri Grabštanju otvorili novi Anin most preko Drave. Gradnja tega mostu je bila potrebna zlasti zaradi tega, ker bo v njegovi neposredni bližini nastala nova dravska elektrarna, ki bo zgradnja v verigi dravskih elektrarn na srednji Dravi.

Poleg številnih domačinov in graditeljev so se slovesne otvoritve udeležili tudi prezident deželnega zbora Guttenbrunner, deželni poslanec in kapelški župan Lubas ter številni zastopniki javnega in kulturnega življenja. V okviru otvoritvene slovesnosti je direktor Avstrijskih dravskih elektrarn dr. Pichl med drugim omenil, da bo do sklepa o gradnji Anine elektrarne prišlo še letos in da bodo z delom pričeli prihodnjo pomlad.

Za novi 176 m dolgi betonski most, ki je stal 30 milijonov šilingov, so Avstrijske dravske elektrarne prispevale 15 milijonov šilingov. Posebnost tega mostu je v tem, da se vzpenja zelo visoko nad vodno gladino, kar je potrebno zaradi tega, da bodo pod njim lahko plule večje

ladje — plavajoči bagerji, ki bodo potrebni pri gradnji elektrarne in pri vzdrževanju nadaljnjih del v jezeru. Z izgradnjo mostu so morali preložiti oziroma na novo zgraditi oba dovoza deželnih cest — na desnem bregu z Grabštanja, na levem bregu z Medgorij, katerih skupna dolžina znaša 1,5 kilometra. Širina obeh novih cestnih odsekov znaša 6,5 m, medtem ko je most širok 8,5 m (6 m ceste in 1,5 m pločnika za pešce).

Ko bo zgrajena Anina elektrarna, bo za jezum nastalo novo umetno jezero, ki se bo v sestavi z ostalimi elektrarnami oziroma jezeri srednje Drave vlekle skoro do Beljaka, katerega skupna dolžina bo znašala nad 30 kilometrov. To bo po dolžini najdaljše koroško jezero, po površini (15,3 km²) pa drugo za Vrbskim jezerom (19,7 km²). S tem hočemo povedati, da se je oziroma bo okolje na tem območju bistveno spremenilo in če smo odkriti ne v škodo. Priznati moramo, da nam je ta sprememba poleg življenjsko važnega električnega toka prinesla tudi turizem v te kraje.

Protest proti avstrijski manjšinski politiki pri srečanju pevskih zborov na Brjah

Brje so majhno naselje med Ajdovščino in Branikom, nekdanjim Rihenberkom, ki je bilo med obeh vojnama pod italijansko vladavino. V tem kraju deluje pod razumnim vodstvom prosvetaša in kulturnega delavca Stanka Benkota prosvetno društvo, imenovano po učitelju, vzgojitelju in kulturnemu delavcu Antonu Možini, ka-

lija, je prosvetno društvo „Anton Možina“ priredilo mogočno srečanje pevskih zborov, domačih in zamejskih, katerega se je udeležila velika množica ljudi.

Po spominski svečanosti ob spomeniku padlim, se je na koncertnem prostoru odvijala mogočna manifestacija zborovskega petja. Poleg domačega pevskega zbora, ki ga vodi Stanko Benko, so še nastopili moški zbori Prosvetnega društva „Andrej Paglavac“ iz Podgore pri Gorici, zbor Prosvetnega društva „Borec“ iz Trebč pri Trstu, nadalje moški zbor Prosvetnega društva Razpotje — Col ter mešani zbor „Bojan“ iz Dornberka, kateri je z ubranostjo petja in po temperamentu mladih pevcev pri publiku najbolj odrezal.

Koroško so po posredovanju Slovenske prosvetne zveze zastopali pevci mešanega zbora Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“. Pod vodstvom Šimana Wrulicha so tam zapeli nekaj koroških narodnih pesmi. Družabnost po prireditvi pa je privedla do tega, da to ni bilo le neko srečanje pevskih zborov, temveč so se navezale mnoge prijateljske vezi, ki ne bodo držale le ob vinski kapljici, katera jih je pomagala vzpostaviti.

Na tej prireditvi je bila sprejeta tudi protestna resolucija proti avstrijski manjšinski politiki, katera je bila poslana vladnim oblastem v Sloveniji ter avstrijskemu zastopništvu. Posebno je v njej poudarjena solidarnost ljudstva z Vipavskih brd s koroškimi Slovenci v njihovem boju za narodni obstoj.

Slovensko prosvetno društvo „Vinko Poljanec“ v Škocijanu vabi na

PESTRI VEČER

ki bo v soboto 24. julija 1976 ob 20.30 uri v farni dvorani v Škocijanu.

Sodelujejo: Folklorna skupina KUD „Mali vrh“ Nemilje-Podblica pri Kranju, mešani zbor SPD „Danica“ iz Št. Vidu v Podjuni in moški zbor SPD „Vinko Poljanec“ iz Škocijana.

Ljubitelji lepega petja in pleasa prisrčno vabljeni!

teri je tukaj nekoč pod najtežimi pogoji oral ledino napredka. Tako ta del vipavskih brd, kljub dolgoletnemu narodnostnemu in gospodarskemu zatiranju, ni več tako reven, kot je bil nekoč.

Ob spominu na 35. obletnico dneva vstaje, ki se praznuje 22. ju-

Izreden uspeh slovenske pesmi in folklore

SPD „Trta“ v Žitari vasi je v nedeljo 18. julija priredila pri Rutarju v Žitari vasi večer slovenske pesmi in folklore. Te prireditve so se predvsem udeležili tuji gostje, ki bivajo na počitnicah pri nas na Koroškem. Sploh je bil ta večer njim namenjen, da spoznajo kulturno dejavnost slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Tako imajo naša prosvetna društva hvaležno in plemenito nalogo, da se ob takšnih priložnostih predstavijo z našimi kulturnimi dobrinami in da predstavniki društev spregovorijo tudi o težavah in o borbi, ki jo bije naše slovensko ljudstvo na Koroškem za svoj narodni obstoj.

Lepo uspelo prirediteljem, na kateri so nastopali moški zbor SPD „Trta“ pod vodstvom Jozija Starca, ženski oktet SPD „Obir“ z Obirske, ki ga vodi Valentin Polanšek, moški in mešani zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple ter folklorna skupina SPD „Zarja“ prav tako iz Železne Kaple, je s pesmijo otvoril moški zbor SPD „Trta“, številne obiskovalce zlasti goste, ki so pri nas na počitnicah, pa je pozdravil predsednik SPD „Danica“ Stanko Wakounig in jim želel mnogo prijetnega užitka ob melodijah slovenske pesmi. Stanko Wakounig je imel nato še odgovorno, vendar prijetno nalogo po-

vezovalca besed med posameznimi točkami, kar je seveda izvajal v obeh deželnih jezikih.

Naj še omenimo da so pevci zapeli tudi nekaj nemških pesmi in tako pokazali širokogrudnost in odprtost, da so na slovenski prireditvi zapeli nemško, kar se na podobnih prireditvah večinskega naroda še ni nikdar pripetilo. Številni tuji v naši deželi so se lahko na lastne oči in ušesa prepričali, da so razne bajke nemških nacionalističnih fantazov ali zlobnežev, da sloveniziramo večinski narod, velik nesmisel in da jim takšnih bajž ne bo nihče odvezl.

Ogromna množica ljudi, ki je napolnila dvorano do zadnjega kotička, je prepričljiv dokaz, da je bil večer slovenske pesmi in folklore uspešen in da je povsem odgovarjal svojemu namenu. Številni tuji so izvajanja naših pevcev in folkloristov nagradili z navdušenim aplavzom in s tem pokazali spoštovanje in razumevanje do slovenskega ljudstva na Koroškem. Prepričani smo, da smo ta večer koroški Slovenci pridobili novih prijateljev in da so se mnogim razni predsodki o „hudobnih in ekstremističnih“ Slovencih razblinili v nič.

Koroški Slovenci nismo samo v besedah, temveč v dejanjih zainteresirani, da bi prišlo med obema narodnostima na Koroškem do pravega sožitja in medsebojnega spoštovanja. Kljub velikemu in vedno večjemu pritisku nemških nacionalističnih krogov, pridobivamo Slovenci na Koroškem in v Avstriji vedno več prijateljev, ki podpirajo naš boj za naše pravice. Prav zato je tudi potrebno, da tuji gostje, ki prebivajo na počitnicah v naši deželi, spoznajo resnično sliko našega položaja. Slovenska kulturna društva se prizadevajo prikazati, da je slovenska kulturna dejavnost ravno tako pestra in privlačna kot kultura drugih narodov. Prireditelju in nastopajočim iskreno čestitamo k uspelemu koncertu z željo, da bi v tem smislu nadaljevali tudi v bodoče. Po koncertu je žena dr. Jožka Rutarja, zdravnika v Nemčiji predvajala izvlečke iz filma o podobni prireditvi, ki je bila lansko leto pri Rutarju in s tem izzvala prijetno presenečenje zlasti med nastopajočimi, saj so bili to po večini isti ljudje, ki so nastopali tudi lansko leto.

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku bo v četrtek 29. julija 1976 ob 19.30 uri pri Lausergerju v Slovenjem Plajberku priredilo sklopitično predavanje z naslovom

V GORAH JE LEPO

Barvne diapozitive bo predvajal planinec in fotograf Toni Valentinič.

Prisrčno vabljeni!

„Oder 73“ v Mariboru

Amatersko dramska skupina „Oder 73“ Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ iz Pliberka se je v sredo 7. julija predstavila s svojim kabaretom 1×1=1 tudi v Mariboru, kjer je bila lepo sprejeta in je žela navdušen aplavz. V teku tega meseca ima skupina na sporedu še več nastopov v drugih krajih Slovenije in sicer pri brigadirjih v Dornavi, v Pluju, na Gorenjskem, v Trstu... Po tej turneji mislijo še nastopati po Avstriji. Anita Hudl, avtorica tega kabareta ima v načrtu tudi majhno spremembo predstave, ki je v tem, da jo hoče obogatiti z novjšimi dogodki v zvezi s soglasnim sprejeljem štetja posebne vrste. Nadalje imajo naši kabaretisti namen povezati se z mariborskim radiom, v okviru katerega hočejo nastopiti oziroma interpretirati nekatere tekste sami, druge pa bodo predstavili člani mariborskega gledališča. „Oder 73“, ki ga v glavnem sestavljajo mladi ljudje, kar je še posebno pomembno, žanje s tem kabaretističnim komadom lepe uspehe. Avtorici Aniti Hudlovi pa zlasti na kabaretističnem področju želimo še nadalje srečno roko.

Naši planinci na Sinskem vrhu

V nedeljo 18. julija smo se slovenski planinci v okviru društvenega izleta povzpeli na razgledno goro v Karavankah — Sinjski vrh, 1577 m. Sinjski vrh in Zingarica, 1589 m tvori samostojno gorsko podskupino med ljubeljsko Borovnico, Borovnico in Medvedjim dolom, od glavne oziroma osrednje karavanske skupine ju ločita Plajberški jarek in Križnikovo sedlo, 1083 m (imenovano tudi Križnikova trata), tako da spadata k severni karavanski vrsti, katere začetek na zahodu je Komnica, 1739 m nad znano Bleščečo planino.

Oba vrhova sta povezana v dolgem grebenu, toda med obema je še nekoliko nižji vrh Planjava (Rabenberg) 1465 m, ki ima proti Sinjskemu vrhu markantno sedlo Vranjica, 1120 m, proti Zingarici pa sedlo Albin, 1360 m, kateremu pravijo tudi Sončna jama. Od vseh treh omenjenih vrhov v tem dolgem grebenu je najbolj markanten Sinjski vrh, s katerega je čudovit razgled na Visoke Ture z Glocknerjem, na prisojno stran Zahodnih Gur in pa v Rožno dolino, katero krasijo jezera bistriške elektrarne. Posebno lep razgled pa je proti bližnjemu in mogočnemu Kozjeku, prepadni Vrtači, skalnati Svačici, čokatem Vajnažu, Struški in številnim drugim starim znancom.

Sinski vrh, kateremu domačini pravijo Sinšči vrh, ima to ime po vasi Sine, ki se razprostira ob vznožju te gore. Naš vrh smo osvojili s severne in z južne strani. Glavnina naših planincev se je pripeljala v Slovenji Plajberk do gostilne pri Šašelnu, ki ima slovenski napis. Lastnik te gostilne je slovenski občinski odbornik Feliks Wieser. Za Šašelnovo domačijo je značilno, da ima čudovito lego sredi zelenih travnikov, katere obdajajo temnozeleni gozdovi ki se vlečejo prav do Sinskega vrha, kar daje tej lepi pokrajini še privlačnejše obeležje. Naj še omenimo,

da ima Šašelnova domačija 1050 m nadmorske višine in da se v tej višini pred gostilno bohoti mogočna 200 let stara lipa, ki zlasti v letošnji skoro neznosni vročini daje hladno senco v kateri se posebno radi zadržujejo gostje in domačini, da se ohladijo, odpočijejo in seveda tudi odžejajo.

Ko smo po dveurni hoji po markirani in lepo speljani stezi le dosegli Sinjski vrh, smo bili prijetno presenečeni, ko so nas na vrhu že pričakovali Hanzi Weiss predsednik SPZ z hčerkami. Skupno smo si ogledali čudoviti svet, ki se nam je nudil s te lepe razgledne točke.

Naš izlet je bil izredno zanimiv in privlačen zlasti zaradi tega, ker nas je tokrat spremljal oziroma vodil domačin in odlični poznavalec Karavank Andrej Wieser st. iz Borovelj. Z njim smo imeli odličnega vodnika, ki nas je seznanil s številnimi posebnostmi tega kraja, kar je seveda dalo izletu še večji pomen. Tem potom se tovarišu Wieserju ponovno zahvalimo za poučno in zanimivo vodstvo in se pripravljamo tudi za prihodnjic. Kot po navadi se je tudi tokrat izleta udeležil 78-letni starosta slovenskih planincev na Koroškem Jozef Miklavčič.

Ne nazadnje naj še omenimo, da je v nedeljo gozdni požar v jugovzhodnih obronkih Zingarice blokiral ves cestni promet skozi ljubeljsko dolino. Da bi omejili požar, so se gasilci morali poslužiti lopat in krampov, kar je v tej strmini imelo za posledico, da se je skalovje valilo v dolino in tako nevarno ogrožalo promet na ljubeljski cesti. Pa tudi požar sam je povzročil proženje skalovja. Pri tem je neka skala, ko se je privalila na ljubeljsko cesto močno poškodovala neki avto in nevarno ranila vozača. Zaradi varnosti je žandarmerija zaprla cesto. Prav ta ukrep pa je bil tudi vzrok, da je bila tokrat udeležba na izletu manjša.

Med besedami in dejanji - globok prepad

Kako enakopraven je slovenski jezik in Slovenci na Koroškem, smo imeli spet priložnost doživeti v sredo 14. julija na občinski seji v Borovljah. Kot prva točka dnevnega reda je bila odobritev zadnjega zapisnika seje (31. marca 1976). Na takratni seji je slovenski občinski odbornik Wieser Feliks zavzel stališče k različnim točkam dnevnega reda v slovenskem jeziku, kar je med kolegi odborniki povzročilo veliko vika in zgražanja (o tem škandaloznem primeru smo že poročali v našem listu). Še predno je Wieser na takratni seji spregovoril slovensko, je v nemškem jeziku citiral tisto pasajo iz avstrijske državne pogodbe, ki pravi, da je slovenščina dodatno k nemščini enakopraven jezik v uradih. Ker v zapisniku ni bilo zapisane niti besede o izvajanju odbornika Wieserja, je le-ta proti temu postopanju upravičeno protestiral, tembolj tudi zato, ker so zamolčali tudi njegovo nemško podano izjavo o pravici iz državne pogodbe. Vsa v tem primeru ni moglo biti izgovora, da zapisnikar tega ni razumel. Slovenski jezik se torej v boroveljskem občinskem uradu sploh ne vzame na znanje in tudi izjave Slovenca v nemškem jeziku ne. S tem so seveda postavljene na laž vse izjave avstrijskih politikov, ko pravijo, da smo koroški Slovenci enakopravni državljani in da manjšinsko vprašanje rešujejo tako idealno, da bi lahko bilo za zgled vsem ostalim državam v Evropi. Mi samo lahko ponovimo, kar stalno trdimo, da je med besedami in dejanji globok prepad.

Tudi na tej seji je Wieser, seveda v slovenskem jeziku zavzel k raznim vprašanjem stališče, kar spet ni ugajalo odbornikom, kar so dokazali z medkljici in negodovanjem. Vendar se Feliks Wieser ni dal motiti, kajti pravica je na njegovi strani. Tako je predlagal, da bi pri višini pogrebnih stroškov razlikovali med manj in bolj premožnimi občani. Ker ima občina precej denarja iz fonda za pospeševanje obmejnih področij je Wieser predlagal, da bi se popravila cesta v Slovenjem Plajberku in sicer med Dušnjakom in Križnikovim sedlom. Na tem odseku gre namreč hudournik ob neurjih petkrat čez cesto, tako da je ta odsek stalno ogrožen od naplavin. Wieser se je tudi zavzemal za obe prosvetni društvi — SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku in SPD Borovlje, ki sta finančno zelo šibki. Predlagal je, da bi dvorano tema društvoma dali na razpolago zastoj ali pa po zelo znižani ceni.

Posebnost te seje pa je bila tudi v tem, da se je prvič odvijala v prostorih nove občinske hiše, katere stroški so se zvišali še za nadaljnjih 7 milijonov šilingov.

IVAN CANKAR

18

Martin Kačur

Zivljenjepis idealista

„Čakaj no, ti... veš, le čakaj... jaz, jaz nisem blag človek...!“

Iskal je vžigalice in jih je našel; prižgal je ter posvetil in je ugledal pred sabo, v zibajoči se megli, lepega fanta s pšeničnimi kodri; nežna polt je bila čisto bleda in vodene oči so strmele nanj v grozi.

„Ti?“ je vzkliknil Kačur, vžigalica mu je padla iz roke in je ugasnila.

Zamahnil je z roko, zvrnil se je na tla in senca je utonila v noč.

Vrata so zaškripala.

„Kaj si ti, Kačur?“

Vzdignil se je in se opotekal počasi proti njej.

„Kdo je bil pod oknom?“

„Kje?“

„Pod oknom!“

„Pijane! Sanjalo se ti je! Spravi se v posteljo!“

Stopil je v vežo.

„Sanjalo?“ je prašal z zaspanim glasom in ni več vedel,

kaj je prašal. Slekel se je v sanjah in se je smehljaj blažen:

bil je na vrtu in Minka je slonela ob plotu.

II

Kačur je dosegel štirideseto leto, pa je bil zgrbljen in upogben stavec. Podoben je bil tistim učiteljem iz starodavne dobe, ki so služili za cerkovnike in ki hodijo po svetu kakor veščice, izgubljeni, polslepi, neprestano zlovoljni in godrnjačji. Zdavnaj so že vsi pod zemljo — le tu pa tam se prikaže

spomin iz preteklosti, pol strahoten duh iz teme, pol klavrna karikatura: z drobnimi opletajočimi koraki stopica v mraku preko ceste, suh, upogben, z iztisnjenimi koleni in tresočimi rokami; ogoljena suknja se sveti na hrbtu in komolcih, rokavi so prekratki, hlače predolge, ozke in gubaste; iz suknje mu visi rdeč robec, v desnici drži tenko palico, v levici tobakiro; iz obritega, zgrbljenega obraza gledajo zlovoljne oči, nos je dolg in rdeč, na zgornji ustnici leži tobak; gre mimo, njuhajoč, godrnjajoč, ozre se po strani in ošvrkne človeka z jeznim pogledom, vzdigne palico, če ugleda paglavca; toda nemudoma švigne ogenj v staro, zagrbljeno telo, kadar se prikaže na ovinku imenitnik, župan, župnik, uradnik; prožno in mladeniško je telo, zvije se, priklanja do pasu, visoki klobuk se dotika tal in vesel, srečen, uslužen smehljaj trepe v mnogoštevilnih gubah okoli ustnic in sije iz oči...

Zdaj leže v zemlji... Le časih, opolnoči, pride suhljat človek v dolgi, ogoljeni, staromodni suknji, ustavi se pred belo, enonadstropno šolo, zmaje z glavo, ponjuha ter utone v noč...

Kačur si je bil izbral za kvartir skrito krčmo, ki je bila hkrati štacuna. Tam so se shajali drvarji, zadolženi kmetje in pijanci po poklicu. Dokler ni bil pijan, se Kačur ni brigal za goste; sedel je v najtemnejšem kotu in je pil žganje. Prijetno mu je bilo, čudno hladno, kakor da bi čutil v lice sence iz Blatnega dola. In ljudje, ki jih je videl, so bili vsi kakor iz teme porojeni. Grobo obtesani, brezizrazni, pijani obrazi; zakrjavlele oči, hripavi, surovi glasovi... Kadar mu je seglo žganje v glavo ter mu leglo na jezik, se je ozrl po družbi. Tam so bili: župan iz Blatnega dola, in tajnik, ki je govoril po nemško, in oberbajtar Samotorec, vsi tisti zdavnaj znani obrazi; in zdavnaj znane so bile zgodbe, ki so jih pripovedovali, njih prepripi so bili stari, nikoli poravnani, vse je bilo kakor nekoč... Kačur se je razgovarjal z njimi, se je prepiral z njimi, razlagal jim je učene stvari in je govoril po nemško in v mnogoterih drugih, zelo čudnih jezikih. Poslušali so ga spoštljivo, ker so čutili, da je njihov. Kadar je bil pijan in se je opotekal, ga je vlekel domov tisti Andrejaz, ki

ni imel nosa, ker si ga je bil nekoč v veliki pijanosti sam odrezal.

Sonca ni maral, ne žarke svetlobe. Čutil se je nemirnega, oči niso videle razločno, zibalo se mu je pred njimi in pod nogami se mu je zibalo; dramilo se mu je v srcu kakor težak, bolesten spomin.

Ob lepem jutru se je napolil v holme, v samotne laze, da bi se razgledal po okolici. Tiho je bilo tam, toda sonce se sijalo, svetila se je vsaka bilka in na grmovju, na samotnem drevju se je listje narahlo stresalo, trepetaje je uživalo luč. Ozrl se je po ravni: vse v soncu; še megla, ki je v dolgih pajčolanah silila proti nebu ter se topila, se je lesketala kakor pretkana z biserjem. Zlato je oblovalo visoke hiše v Lazih okna so gorela. In mir, velik, prazniški; v daljavi je žvrgolel škranjec iz polja... Kačur je stal s povešeno glavo, luč mu je slepila oči, srce se mu je dvigalo z veliko bolečino, kakor da bi se trgalo iz prsi... Nejasne, polrazumljive misli so se dramile, so se porajale iz rodovitne svetlobe; jecljajoče misli, še vse plahе in nezaupne. „Tudi jaz sem nekoč... tako živ... v taki svetlobi... Ni še dolgo tega... kdaj je bilo?... Kaj ne bi mogel?... Kaj ne bi mogel v luč nazaj?“... Trepetal je, zdelo se mu je, da se vzdiga vsa prostrana, svetla pokrajina višje, k njemu, in da se vzdigajo holmi, samotni, vroči lazi proti nebu, k soncu samemu; in on sam se vzdiga s poljem, s holmi in lazi in vsa svetloba neba in zemlje je v njegovih očeh, v njegovem srcu...

Legel je doma na posteljo, obrnil se je v steno in je ječal. In nikoli več ni šel v laze, kadar je bilo lepo sončno jutro...

Najbolj srečen je bil, kadar je bil doma sam z najmlajšim sinom. Pestoval ga je, igral se je z njim kakor otrok, prekopicaval se je po tleh, podil se je po izbi, raziskaval z njim skrivnosti kuhinje in shrambe.

Čudno pa je bilo, da sta se smejala obadva redkokdaj in takrat za hip, sunkoma; obraza sta ostala zmerom resna, oči so bile motne in nevesele, igrala in podila sta se z neokretnimi, težkimi, opletajočimi kretnjami, kakor dva starca, ki sta se bila pootročila in uganjata puste šale.

Lojze je bil slaboten, bolehal otrok; trebušasto, napih-

To vprašanje je pogosto na dnevnem redu v družinah, kjer ni očeta. Ker je takih družin precej in ker je vzgoja brez očeta mnogo težja, bi želeli dati nasvet mamicam, ki morajo same vzgajati otroke.

„Kakšen je moj očka“ — sprašuje otrok že od tretjega leta starosti dalje. Mamice bodo

„Kakšen pa je moj očka?“

najbolj koristile svojemu otroku, če bodo na to vprašanje odgovorile, da je očka dober, pošten, delaven in da ima otroka rad. Kako bodo to otroku povedale, je seveda odvisno od otrokove starosti, važno je le, da prikažejo očeta z dobre strani. Če očka ni živ, je treba pripovedovati otroku, da je bil tako in tako dober človek.

Kadar oče ni več živ ali sta se z materjo razšla brez jeze in sporov, takrat ni težko tako prikazovati očeta. Toda v večini primerov so mamice nad otrokovim očetom razočarane, pogosto celo življenjsko razočarane in takrat je nevarnost, da bodo prikazovale otroku očeta v slabi luči ali celo kot človeka s samimi slabimi lastnostmi. Začne se običajno s tem, da mamica otroku reče, da ga očka nima rad in da je zaradi tega oba zapustil. Kaj mamica s tem doseže? Prav tisto, kar najmanj želi. To je hudo razočaranje pri otroku. Otroku nujno potrebuje ljubezen in mora imeti občutek, da ga ima tudi očka rad. Le tako je mogoče otroku deloma nadoknaditi očeta, kar je bistvenega pomena za otrokov osebnostni razvoj.

Če mati pripoveduje otroku, da ga očka nima rad in da ni dober človek, si ga otrok začne predstavljati kot nekaj slabega, obsojanja vrednega. In ker otrok, bodisi deček ali deklica, dobi predstavo o očetu v največji meri v lastni družini, je lahko predstava očeta s samimi slabimi lastnostmi vzrok, da otrok kot odrasel človek ni sposoben ustvariti svoje harmonične družine. Prav tako ne more zgraditi zdravih predstav o družini in zakonu sploh, kar vse lahko usodno vpliva na njegov celoten uspeh v življenju.

Prikazovanje očeta v lepi luči je za oblikovanje otrokove osebnosti tako silno pomembno, da je težko to dovolj prepričljivo povedati prizadetim materam. Posebno je matere o tem težko prepričati zato, ker mora mati prikazovati očeta v lepi luči tudi, če oče nima takih kvalitete.

Velja torej kratak nasvet — kakršenkoli je oče, četudi je najbolj propadel alkoholik, ga moramo otroku prikazovati z dobrih strani in moramo otroku pripovedovati, da ga ima rad. Resnico lahko povemo šele, ko otrok doraste, škodilo pa ne bo, če jo tudi takrat zamolčimo. Nikoli pa ne sme mati iskati tolažbe v tem, da pripoveduje otroku, kako je oče slab človek, da ga nima rad in da je zato oba zapustil.

Jajca enkrat drugače

Jajca na oko si zna pripraviti vsak otrok, zjutraj si s takim jajcem obogatimo zajtrk, dve jajčni očesi pa sta najbolj hitra in enostavna večerja v marsikaterem gospodinjstvu. Nekaj več časa in dodatkov je potrebnih, če hočemo iz takih jajc pripraviti glavno jed — kosilo. Pet različnih kombinacij bistveno spreminja okus in podoba najbolj oguljenemu načinu priprave jajc, tako da jih lahko ponudimo tudi takim, ki so se jim že uprla.

■ Potrebujemo mini hrenovke, košček sira, jajca, rdečo paradižnik ali nekaj francoske solate, lahko je tudi majonezna krompirjeva, šopek zelenega peteršilja.

Hrenovke popečemo v vroči maščobi, jih položno zarezemo in vložimo v vsako zarezo

Arnika

Arnikov cvet je rumene barve in močno diši. Raste v planinskih predelih in gozdovih. Njegova zdravilnost je zlasti dobrodošla pri ubodih, udarcih in urezih. Arnike ne uporabljamo surove, temveč napravimo tinkturo iz korenin, cvetov ali cele rastline. V čisto steklenico denemo posušeno rastlino, potem pa jo prelijemo v čistim alkoholom ali žganjem. Steklenica s tekočino naj stoji v prostoru z normalno toploto približno 14 dni, medtem pa jo vsak dan dobro pretresemo. Po dveh tednih jo precedimo. Z uporabo arnike ne smemo pretiravati, ker je njena tinktura močna in more poškodovati rano.

Arnika cvete v juniju in juliju. Sušimo jo na soncu, korenino pa pri topli peči.

Drobni nasveti

■ Napačno je mnenje, da soda mehča vodo; mehča jo le soda bikarbona, navadna soda pa z dodatkom vode le lažje odpravlja maščobo.

■ Usnjene predmete, ki jih ne uporabljate, namažite z ricinusovim oljem, ali belo vazelino. Le tako jih boste obvarovali pred pokanjem in sušenjem.

■ Posrebrene predmete čistimo previdno in ne prepogosto. Čistimo jih s suho mehko krpo in le od časa do časa tudi s posebnim čistilom za srebro.

■ Čebule ne boste močno čutili v jedi, če jo boste že sesekljano dali za nekaj minut v mlačno vodo in šele potem na mast.

rezino sira. Plitvo posodo namastimo, ubijemo vanjo nekaj jajc, jih posolimo, potresemo z mešanico naribanega sira in popra, naložimo v krogu ob rumenjakih hrenovke z zarezo navzgor in postavimo v močno segreto pečico za 6—8 minut. Med tem časom jajca zakrknemo, sir se raztopi. Jed okrasimo s kolobarjem paradižnika ali pripravljeno solato, potaknemo vmes zelen peteršilj in ponudimo.

■ Hitro pripravljena jed se nam ponuja s svežimi paradižniki in jajci. V shrambi je gotovo nekaj sira in mesnih ostankov in seveda jajc.

Opranim paradižnikom odrežemo pokrovčke, z žličko izpraznimo notranjost. Paradižnike potresemo z naribanim sirom in sesekljanim mesom, šunko ali pečenko, spustimo v vsakega manjše jajce, posolimo in postavimo v vročo pečico za 15 minut. Poleg serviramo opečen krompir ali toast.

■ Se ena inačica prepečenih jajc! Spet bo treba nekaj sira, smetane in jajc.

Proti ognju odporno posodo pomazemo s surovim maslom, potresemo z debelejšo plastjo naribanega sira, polijemo z nekaj žlicami kisle smetane, pokrijemo z nestepenimi jajci, poso-

limo in popoprano in še povrh porazdelimo smetano. Skledo postavimo v močno segreto pečico za 10—15 minut. Pečeno jed potresemo z rdečo papriko v prahu.

■ Tudi mesni ostanki in jajca nam dajejo izvrstno kosilo. Mešano meso: kurje, goveje, prekajeno ali pečeno zmeljemo, dodamo nekaj jetrne pastete ali praženih gob, primešamo v kisli smetani razmočene kruhove drobtine, začimo z dišavami in prepraženo čebulo ter sesekljanim peteršiljem in vse naložimo v pomučeno posodo. Ob straneh zvišamo robove, v sredo spustimo jajca, potresemo s kosmi margarine in postavimo v vročo pečico, da jajca zakrknemo. Zelena solata je izvrstna priloga.

■ Zakaj ne jajca v paradižnikovi omaki? Vrečko Knorrove paradižnikove juhe razmešamo v hladni vodi in jo precedimo v vročo, da dobimo gosto omako. V omako ubijemo jajca, jih posolimo in postavimo v pečico, da se prepečejo. Poleg ponudimo pire krompir ali dušen riž.

■ In še jajca na oko na prepečenju, ki ga lahko ponudimo ob vsakem dnevnem obroku.

Rezine belega kruha popečemo na surovem maslu, shladimo in obložimo s pravtako rahlo pečeniimi koščki gnjati. Meso pomazemo z malo gorčice in preneseemo z lopato na vsak kos po eno na oko pečeno jajce. Po vrhu potresemo poper in sol, ali papriko in sol, lahko sesekljano vloženo rdečo papriko, svežo zeljenjavo ali kruhke obrizgamo z ajvarjem.

Dopust na morju ali v hribih?

Poletje je tukaj in s poletjem tudi čas dopustov. Zato ni čudno, da nas matere v ordinacijah ali v posvetovalnicah vsak dan sprašujejo: „Kam bi šla z otrokom — na morje ali v hribe?“ Prav gotovo ni enotnega odgovora na to vprašanje in se bomo z ozirom na otrokovo zdravstveno stanje enkrat odločili tako, drugič zopet drugače. Če pa želimo, da bo dopust poleg prijetnega za našega otroka tudi koristen, bo prav, da le upoštevamo nekaj osnovnih prijav.

Morje je za nas Korošce dalje od hribov, zato si seveda v dopustu želimo predvsem Jadran. Kako pa takšno letovanje koristi zdravju? Morje je prav gotovo silno koristno za slehernega zdravega otroka. Sonce, čista atmosfera, morska voda so glavni povzročitelji tega ugodnega vpliva. Tudi pri številnih obolenjih ima morje in morsko podnebje zelo ugoden vpliv. Predvsem otroci, ki pogosto bolehalo za različnimi infektivi gornjih dihal (nahodi, angine, bronhitis in podobno), sodijo na morje, prav tako otroci, ki imajo velike nebnice („mandlje“), in takšni, ki imajo povečane bezgavke kjerkoli na telesu. Mnogim astmatikom morje odlično pomaga.

Vendar ima tudi gorsko podnebje za otroka vsaj prav toliko koristnih lastnosti ko morsko, pri nekaterih pa je dopust v hribih celo mnogo koristnejši od dopusta na morju. V hribih je namreč zrak relativno revnejši s kisikom, zato uvrščamo gorsko podnebje v dražje in to tudi zdravstveno izkoriščamo. V hribe sodijo predvsem slabokrvni otroci, izrazito neješčji otroci in pa nervozni otroci. Vsi ti se bodo v hribih mnogo bolje počutili kot na morju, pa tudi zdravstveni uspeh dopusta bo znatno boljši. Tudi — na srečo danes že redki — otroci, ki so preboleli tuberkulozno obolenje, sodijo v hribe, in ne na morje. Velja pa pripomniti, da je treba v hribih biti vsaj tri tedne, če želimo računati s koristnim učinkom podnebja na potek te ali one vsezni.

Po povedanem bodo marsikateri starši že lahko odločili, ali bodo preživeli dopust na morju ali v hribih. Če dvomijo, jim bo vsak zdravnik rad svetoval.

Končno še beseda o kombiniranem dopustu, najprej na morju in nato v hribih. Tak je kajpak za otroka najkoristnejši, saj kombinira ugodne faktorje morskega in gorskega podnebja. Zdravniki tak dopust izrazito priporočamo, zavedamo pa se tudi, da je praktično dosegljiv le izjemno majhnemu številu otrok, saj dolžina dopusta staršev in njihove denarne zmogljivosti po navadi takšne kombinacije ne omogočajo.

njeno telesce na tankih, krivenčastih, nerodnih nogah; lica sivkaste vodene polti in pod visokim, izbočenim čelom velike, mirne, plahe oči. Bal se je hrupnih glasov, šumnega življenja, svetlobe; v cerkvi se je tresel, stiskal se je k zidu in se je oziral preplašen po ljudeh. Šest let mu je bilo, pa je bil komaj shodil in govoril je nerazločno, jecljaje in težko sopeč.

Kadar sta se igrala in je stopila nenadoma mati v izbo, sta utihnili kot hudodelca; Lojze je pobegnil in se je skrtil. „Le tiščita se skupaj, le rad ga imej! Ze na obrazu mu je zapisano, da je sin pijanca in da se je rodil v Blatnem dolu!“

Rad ga je imel, ker je bil otrok Blatnega dola; bil mu je kakor živa senca, bolna, skrivnostna, ki jo je še rešil s seboj, ko so ga bili siloma pahnili v luč.

Tone in Francka sta se ogibala očeta. Kadar se je ozrl Kačur v velike, jasne sinove oči, ga je izpreletelo čudno in povsil je glavo, kakor pred nadučiteljem; nekaj očitajočega, prezirnega je bilo v tistih očeh; če sta se srečala na ulicah, je stekel Tone hitro naprej ter se skrtil za ovinkom, da bi ne hodil z očetom.

„Sedi, Tone, se bova učila!“ mu je rekel nekoč.

„Se bom že sam učil!“ je odgovoril Tone uporno. Kačur je hotel zakričati nad njim in je vzdignil roko; toda obrnil se je vstran, roka mu je omahnila in ni izpregovoril niti besede. Tisto leto ga je poslal v mesto, v latinske šole.

Zeno, ki mu je bila prej samo tujka, je sovražil z vso tiho, bolno silo onemoglega srca. Ponižen je bil pred njo, tih in teman; toda kadar se je okrenila in je šla skozi duri ali preko izbe, je gledal za njo s pogledom, polnim globoke zlobe.

Toliko večje je bilo sovraštvo in zloba je bila toliko globlja, ker je ljubil njeno bujno telo bolj nego prej. In zdelo se mu je, da mu kaže svojo kipečo lepoto s prezirno, škodoželjno, vsiljivo prešernostjo, kakor da bi slutila njegovo sovraštvo in njegovo ljubezen.

„Kako se mi poda ta bluza?“ je vprašala pred ogledalom, vzdignila je prsi in se je zasmejala naglas z živim, hudobnim pogledom; nato se je okrenila koketno ter se ozrla nanj preko rame, da je natanko ujela njegov topi, zlobni in

pohlepni pogled; in zasmejala se je še glasneje.

„Ti, veš, Kačur, jaz pojdem tudi v čitalnico! Ali pojdeš ti?“

„Kaj boš hodila sama?“

„Zakaj pa ne bi šla sama? Kaj misliš, da nikogar ne bo, ki bi plesal z menoj in me spremil domov?“

Kačurju so vztrepetale ustnice.

„Tudi jaz pojdem!“

„Pa pojdi! Lep boš v tisti suknji!“

„Lep! Ker je šlo vse za tvoje cape in za tiste otroke, ki so tvoji!“

„Tvoji ne?“ je prašala z zlobnim nasmehom.

„Če so bili, zdaj niso več!“

Pomolčal je, nato je vstal in govoril trepetaje, sunkoma.

„Nič več! Še otroke si mi vzela!... Ki ne vedo, kaj sem jaz in kaj si ti!... Ti, ti si mi vzela več nego vsi drugi skupaj... Dušo si mi ukradla... ti!...“

Gledala ga je osupla.

„Kaj si znorel? Kaj pa imam jaz od tebe? Kaj pa si ti meni dal?“

Oblekel si je suktnjo, pomeknil klobuk na čelo ter pobegnil na ulice bled in trepetajoč.

„Kam pa, stari?“ ga je ustavljal veseli učitelj.

„Nikamor!“ je pogledal Kačur, kakor bi se bil zdramil.

„Nadučitelja že imamo!“

„Res?“

„Ferjan se piše.“

„Kako?“ je ostrmel Kačur.

„Ferjan! Iz Zapolja pride sem! Jutri že pride!“

„Ferjan iz Zapolja?“

„Korenit človek! Steber naprednega učiteljstva!“

„Naprednega...? Ferjan?“

„Kaj ste gluhi?“

Kačur si je pomeknil klobuk še niže na čelo in je hitel v krčmo.

S tresoč roko je zgrabil steklenico ter jo izpraznil na dušek.

„Čuda se gode na svetu! Božja čuda in velika zname-

nja!... Kako pa je bilo nekoč? Pomislimo počasi... no, sezimo nazaj... sezimo, če se da, počasi nazaj in pomislimo, kako je bilo!“

Naslonil se je globoko na mizo ter uprl čelo v dlani. Zganje mu je bilo bušilo v glavo in pisane podobe, preveč svetle, preveč nemirne in migljajoče, so se prikazale pred njegovimi očmi...

„Nocoj vam pa tekne!“ se je zasmelja okrogli štacunar.

„Pa še prinesite!“

„To je bil tisti Ferjan... tisti pijanec... klečepaltec; sam je dejal, da je klečepaltec... Pokloni se! — je dejal. Pusti, je dejal, racmanu krivčke in petelinu greben! In bodi, je dejal, rajši pijanec nego idealist! In zdaj je... kako je rekla vrtavka?... Zdaj je ste-ber na-pred-nega...!“

Vzdignil je glavo, nasmejale se je široko, z vsem obrazom, čisto otroško, in se je okrenil k štacunaru.

„Kaj pravite, Miha? Če bi jaz bil takrat pijanec in zdaj idealist? Kako bi bilo? Kaj bi ne bil danes nadučitelj?“

Štacunar se je smejal dobrodušno, kakor se je smejal pijancem, ki so govorili s težkim jezikom modre besede.

„Seveda bi bili!“

Kačur je naslonil glavo, gledal je štacunaru s topim pogledom in ga je videl, kako se je zibal smehljajoč daleč v megli.

„Seveda! Morda že nadzornik!... To je... človek nikoli ne ve, kako je treba začeti in kdaj... Ferjan pa je vedel... čakal je na uro, kakor mačka na miš... Mačka je tiho... tiho, ne gane se, ne prede... ampak kadar se prikaže miš... No, prinesite, Miha!“

Nagnil je steklenico, da bi videl, če je prazna; toda pozabil je, čemu jo je bil vzdignil in padla mu je na mizo.

„Ali je še treba?“ je vprašal štacunar.

Kačur je odprl oči široko, da bi ga videl in ga je ugledal za mizo.

„Še!“

Pijan je bil, njegove misli pa so bile čudno jasne in svetle in so se menjale tako hitro, da jih ni dohajal; kakor da bi se vozil z urnim vlakom mimo pisanih, bežečih pokraj.

(Dalje v prihodnji številki)

MANJŠINSKA POLITIKA AVSTRIJE V SLOVENSKI SKUPŠČINI:

Vsakršno preštevanje je kršitev

mednarodnih pogodbenih obveznosti Avstrije

Na skupni seji vseh zborov skupščine SR Slovenije so — kakor smo kratko poročali že v zadnji številki našega lista — prejšnji teden obravnavali položaj, ki je nastal po sklenitvi obeh „manjšinskih zakonov“ v avstrijskem parlamentu, ki predstavljata očitno kršitev določil državne pogodbe.

Obširno oceno je podal podpredsednik izvršnega sveta Rudi Čačinovič, ki je uvodoma dejal, da gre za obveznosti, za katere so v Sloveniji in Jugoslaviji direktno in življenjsko zainteresirani kot sopolisniki državne pogodbe in kot neposredni sosedje, zlasti pa, ker gre za pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, „delov naših narodov, za katere nas glede zaščite njihovih pravic obvezuje tudi naša ustava“.

Vprašanje, o katerem smo prisiljeni ponovno govoriti, ni novo — je naglasil podpredsednik slovenske vlade Čačinovič — saj je bilo navzoče v jugoslovansko-avstrijskih odnosih vseh preteklih 21 let po podpisu državne pogodbe, glede na to, da Avstrija v tem pogledu vse do danes ni uresničila svojih obveznosti, ki so glede manjšin, še posebej v 7. členu, precizno in jasno določene. „Danes se znova soočamo s tem vprašanjem zaradi zadnjih ukrepov avstrijske vlade in avstrijskega parlamenta, ki je sprejel 7. julija zakonske ukrepe, ki bistveno zadevajo položaj manjšin in uresničevanja obveznosti, ki jih vsebuje državna pogodba, s tem pa tudi jugoslovansko-avstrijske odnose.“

Čačinovič je omenil izjavo predsednika avstrijskega parlamenta Benye, ki je še malo pred sprejemom obeh zakonov izjavil, da je tak odnos do manjšin za Avstrijo sramoten in da ne more biti do koroških Slovencev drugačnega odnosa, kot ga zavzema Avstrija do Južne Tirolske. „Vendar pa je celotno zasedanje parlamenta potrdilo,“ je naglasil Čačinovič, „da v Avstriji merijo z dvojnimi merili. Ali ni ravno primerjava z Južno Tirolsko najbolj zgovoren opomin, da se je v sosednji državi povampirila nekdanja praksa in miselnost politike ‚Herrenmenscha‘, ko hočejo dokazati, da so nemško govoreči državljani povsem nekaj drugega kot ‚manjvrredne‘ nacionalne manjšine! Vendar pa si je zvezni kancler kljub temu drznil izjaviti, da so dali manjšinam take koncesije, ki jih v taki obliki ni dala še nobena država v Evropi — kar bo mogoče res, saj je oblika res neverjetna, vsebina pa prav svojevrstna.“

Za kaj pa gre v resnici pri vseh teh avstrijskih parlamentarnih ‚ekstravagancah‘ — je dejal Čačinovič. „Gre za dogovorjeni diktat vseh treh v avstrijskem parlamentu zastopanih strank, ki si uzurpirajo za svojo pravico nekaj, kar je mednarodno uzakonjeno v avstrijski državni pogodbi, to je v aktu, na katerem temelji avstrijska državnost in neodvisnost. S svojo ‚enoglasnostjo‘ in ceremonialom lažnega ‚državnega akta‘ hočejo izvršiti očitno kršitev državne pogodbe in preslepiti vse podpisnice le-te ter mednarodno javnost, da gre le za navadno notranje vprašanje Avstrije in da izraža pravično širino dobrohotnosti avstrijskih strank. Ali bo torej tako tudi z drugimi določbami državne pogodbe in ali sedanja enotnost avstrijskih parlamentarnih strank ne pomeni tudi začetka poskusa revizije avstrijske državne pogodbe postopno tudi v njenih drugih določilih!“

Vladajoči so zdaj očitno mnenja, da je po 21 letih neizvrševanja prišel čas, ko bi lahko s takim poskusom začeli. Avstrija je sicer že poskušala nekaj podobnega na drugi strani — s pristopom k skupnemu evropskemu trgu, je pa nalezela na odpor enega izmed velikih, s katerimi si ni mogla dovoliti direktne konfrontacije. Zdjaj pa je mnenja, da lahko izkoristi ugodne vetrove, ki prihajajo iz nekaterih reakcionarnih mednarodnih lukenj, da bi lahko zajadrila v sicer nelegalne, prepovedane vode, si pa ustvarila vendarle precedens za kasnejše poskuse v drugi smeri, kakor bodo pač čas in razmere dopuščale. Po tej logiki bo prav tako notranje avstrijsko vprašanje, če jutri npr. proglasijo atomsko oborožitev, pristop k temu ali onemu vojaškemu paktu itd., samo da se spoznamo med seboj gospodje Kreisky, Peter in Taus!“

Vsekakor gre za poskus Avstrije, da bi realizirala revizijo pogodbe, na kateri slonita mir in varnost v tem delu

Evrope, je poudaril Čačinovič. To je tudi prvi, za sedaj edini, tak poskus po helsinki konferenci. „Pri vseh teh poskusih in izjavah gre za posebno dvolično, ko nas te dni zvezni kancler in njegov zunanji minister skušata prepričati, da gre pri oktroiranem štetju le za ‚orientacijo‘ vlade pri izvedbi državne pogodbe. V resnici pa so na drugih straneh priznavali, da so štetje in njegovi rezultati predpogoj za izvajanje njihove takozvane manjšinske politike. To dokazujejo tudi v parlamentu sprejeti teksti.“

Jugoslavlani smo bili nedvomno potrpežljivi in smo čakali 21 let, da bi Avstrija končno le začela uresničevati pogodbo, na kateri slonita njen obstoj in neodvisnost. Vse pa kaže, da je Avstrija ta čas le čakala, da bi prišel

pravi trenutek — vsaj po njenem mnenju — za revizijo pogodbe. Taki poskusi so bili že prej s strani obeh sedanjih opozicijskih strank, vendar so se celo njihovi predstavniki raje vedno prej premislili. To nalogo je prevzela nase sedanja ambiciozna vlada.“

Podpredsednik Čačinovič je spomnil, da je Jugoslavija že velikokrat jasno in glasno poudarila, da gre pri poskusih preštevanja za kršitve mednarodnih pogodbenih obveznosti Avstrije. „Veljavna in temeljna so samo določila, ki so v državni pogodbi,“ je dejal govornik. „To so za Avstrijo njene ustavne obveznosti. Avstrijske stranke se lahko dogovorijo, tudi soglasno, da jih bodo izvršile, ne morejo jih pa s kakršnokoli parlamentarno krinko revidirati in poteptati. Pri tem ne gre za me-

rita, ki so si jih izbrali. Petindvajset odstotkov pomeni le olajšanje statističnega genocida; je prav tako kršitev in poskus revizije vsakršno preštevanje, tudi če bi za temelj izpolnjevanja pogodbe proglasili 5 odstotkov ali le en odstotek!“

Različne dvolične in licemerske izjave pa tudi ne morejo prikriti dejstva, da smo priča nadaljevanju neonacističnih provokacij, od katerih imajo nekatere direktne značaj teritorialnih zahtev, dalje zborovanja in manifestacije bivših esesovcev, ki jim prisostvujejo tudi predstavniki avstrijske vojske, žaliva gesla za SFRJ in manjšino na zborih Heimaldienstsa, demonstrativno nošenje nacističnih odlikovanj itd. Celotno najvišji predstavniki Avstrije hočejo

umetno vzdrževati nekakšen ‚prastrah‘ med Korošci, kot da ne bi bili Slovenci stoletja ogroženi od nemškogovorečih gospodarjev, kot da ne bi prihajale težnje po gospodovanju nad vsemi Slovenci in drugimi Jugoslavlani s severne strani, kot da ne bi hotele take temne sile ne le s statističnim genocidom, temveč s fizičnim uničenjem Slovencev Koroško — in ne le Koroško — popolnoma ponemčiti in polastičiti.“

V nadaljevanju svojih izjavanj je Čačinovič opozoril, da sklepni dokument helsinki konference govori o enakopravnosti narodov in o upoštevanju človeških pravic. Nato pa je naglasil: „Avstrijski parlament, parlament države članice OZN in podpisnice helsinki dokumentov, je ne le potepal načela Združenih narodov ter duha in črke helsinki sklepov, temveč je Avstrija prva evropska država, ki ima izrecne mednarodne obveze in jih hoče po tej konferenci prav sedaj revidirati in poteptati. Ali je to poseben način, kako bi hotel gospod Kreisky uvesti Avstrijo v vlogo nekakega arbitra in posrednika med evropskimi razvitimi državami in deželami v razvoju!“

Med pripravo sedaj v avstrijskem parlamentu sprejetih aktov, še posebej glede nameravane preštevanja, je Jugoslavija avstrijsko vlado in njene vodilne predstavnike stalno opozarjala tudi na posledice, ki bi jih izzvali poskusi njihovega oktroiranja, je poudaril Čačinovič. „Vse to je avstrijska vlada očitno ignorirala ali pa dajala dvolične izjave. Zdjaj trdi celo njihov zunanji minister, da se Avstrija posledic vsega tega ne boji. Jugoslavija je izrazila svojo jasno odločenost, da ne bo dovolila enostranske kršitve mednarodnopравниh obveznosti Avstrije iz državne pogodbe, katere sopolisnica je. Naša država je povsem jasno izrazila svoje namene, da bo sprejela vse potrebne ukrepe za zaščito pravic in tudi obveznosti, ki jih ima po državni pogodbi. Vedno smo poudarili, da so manjšine v Avstriji same politični subjekt in da se mora vsakdo, ki hoče v Avstriji reševati manjšinsko vprašanje, sporazumevati s samimi manjšinami. Poudarjali smo, da je to, kar je sprejemljivo za manjšine, sprejemljivo tudi za nas. In obe manjšini vsako preštevanje odločno odklanjata in izjavljata, da bosta naredili vse, da se le-to ne bo moglo narediti. Zato tem bolj čudno zvenijo izjave avstrijskega zveznega kanclerja, da so s pravkar sprejetimi ukrepi v celoti in dokončno izpolnjene obveznosti določil 7. člena državne pogodbe.“

Jugoslavija je avstrijsko državno pogodbo podpisala pod posebnimi pogoji, med katerimi so tudi avstrijske obveze do manjšin, je poudaril Čačinovič. Avstrija je bila dolžna ne le da omogoča ohranitev manjšin in njihovega stanja, kakršno je bilo ob podpisu pogodbe, nasprotno, Avstrija je bila obvezana, da s pospeševalnimi ukrepi vsaj deloma odpravi posledice prejšnjih pritiskov in genocida nad manjšinami. Sedanji enostranski predpisi pa dejansko še poslabšujejo sedanje stanje in si avstrijske stranke celo jemljejo pravico, da se lahko sprotno medsebojno dogovarjajo za nove posege, ki bi jim jih omogočale nadaljnje statistične in administrativne manipulacije.

„Zaradi vsega tega je razumljivo,“ je dejal podpredsednik slovenske vlade, „da ogorčenje nad novimi kršitvami avstrijske državne pogodbe ne izražajo le slovenske delovne množice; svojo ogorčenje izražajo prav tako državljani ostalih republik in pokrajin. Vso podporo Jugoslavije in Slovenije pravičnemu boju manjšin za njihove pravice in obstoj so izrazili najvišji predstavniki, posebej še predsednik Tito. Izvršni svet SR Slovenije skrbno spremlja vsa ta dogajanja in našemu sosedstvu. Pri tem je v stalnih stikih z ustreznimi zveznimi organi, ki so prav tako izrazili polno pripravljenost podvzeti vse potrebne ukrepe za zagotovitev spoštovanja in uresničevanja obveznosti državne pogodbe.“

Ob izražanju popolne podpore obema manjšinama v Avstriji in pravičnemu boju za njihov obstoj — je zaključil svoja izjavanja Rudi Čačinovič — da ponovno opozarjamo na vse posledice, ki jih izziva sedanji enostranski diktat avstrijskega parlamenta, tako za odnose med obema državama, kot tudi za varnost in mir v tem delu Evrope.

STALIŠČA skupščine SR Slovenije do enostranskega poskusa revizije avstrijske državne pogodbe in položaja slovenske ter hrvaške manjšine v Avstriji

Zbori skupščine SR Slovenije, zbrani na skupnem zasedanju 12. julija 1976, so se seznanili s stanjem jugoslovansko-avstrijskih odnosov in s položajem slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji glede na uresničevanje obveznosti Avstrije iz državne pogodbe ter v avstrijskem parlamentu sprejete novele zakona o popisu prebivalstva in zakona o narodnostnih skupinah. Ob tem so med drugim ugotovili:

● da se je Jugoslavija ves čas po podpisu avstrijske državne pogodbe tvorno zavzemala za razvoj dobrososedskih odnosov in s položajem sodelovanja, miroljubnega sožitja, enakopravnosti, spoštovanja suverenosti nedotakljivosti meja in konstruktivnega reševanja odprtih vprašanj; temelj, na osnovi katerega si je Jugoslavija prizadevala uresničevati ta načela v odnosih do Avstrije, je državna pogodba;

● da je manjšinsko vprašanje tudi po sklepih konference o evropski varnosti in sodelovanju sestavni del graditve novih odnosov med državami, ki naj temeljijo na načelih sodelovanja, sporazumevanja in spoštovanja mednarodnih obveznosti ter človeških pravic, da pa Avstrija, ki je te obveznosti sprejela, v nasprotju s temi načeli in s 7. členom državne pogodbe zožuje in omejuje pravice slovenske in hrvaške manjšine;

STALIŠČA:

1. Sprejetje novele zakona o popisu prebivalstva in zakona o narodnostnih skupinah je neposredna kršitev državne pogodbe in poskus, da pogodbo enostransko revidirajo glede bistvenih določil, ki se nanašajo na pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Z uzakonjenjem štetja se zakonsko sankcionirajo nadaljnji raznarodovalni ukrepi zoper manjšini in omogočajo statistični etnocid.

Povezovanje uveljavljanja manjšinskih pravic s preštevanjem je v popolnem nasprotju s 7. členom državne pogodbe in vodi k omejevanju pravic, ki jih slovenski in hrvaški manjšini zagotavlja državna pogodba.

2. Državna pogodba je sprejeta mednarodna obveznost republike Avstrije, ki je zanjo ustavnega značaja ter na njen značaj ne morejo vplivati dogovori in konsensi parlamentarnih strank, niti sprejeti zakonski ukrepi v avstrijskem parlamentu.

3. Zakona, ki ju je predložila avstrijska vlada, so uzakonili kljub nasprotovanju slovenske in hrvaške manjšine, ne da bi upoštevali njune zahteve in predloge, zaradi česar predstavljata diktat in nasilje nad manjšinami.

4. Sprejetje teh zakonov je posledica ozračja nacionalne nestrpnosti in rastočega pritiska na manjšini ter posledica svobodnega delovanja — zlasti na Koroškem — velikonemških šovinističnih sil, med njimi neonacističnih in vse to kljub jasnim določilom 9. člena državne pogodbe. To silo imajo, kot to kaže uzakonjenje sedanjih ukrepov, odločilno vlogo v celotni politiki Avstrije do manjšin. Nedavna zgodovina vsebuje dovolj jasnih pouk, kako usodnega pomena je popuščanje tem silam, katerih delovanje ni usmerjeno samo proti manjšinam in dobrososedskim odnosom z Jugoslavijo, temveč ogroža obstoj demokratične Avstrije ter mir in stabilnost v tem delu Evrope.

5. Poskus revizije členov 7 in 9 ter ostalih določil državne pogodbe pomeni poskus neupoštevanja sistema, na katerem temeljijo odnosi med državami v Evropi in s čimer Avstrija nasprotuje bistvu sklepov konference o evropski

varnosti in sodelovanju. ● da je Avstrija kot članica OZN sprejela glede narodnih manjšin tudi druge mednarodnopravne obveznosti, ki izhajajo iz ustanovne listine OZN, splošne deklaracije o pravicah človeka, konvencije o preprečevanju vseh oblik rasne diskriminacije in drugih splošnih pogodb o pravicah človeka, ki jih je po veljavnih načelih mednarodnega prava in v skladu s sklepi konference o evropski varnosti in sodelovanju dolžna izvrševati v dobri veri v celoti in brez odlaganja;

● da sta slovenska in hrvaška manjšina v preteklem obdobju dokazali pripravljenost, najti v enakopravnem dialogu z avstrijsko vlado za obe strani sprejemljive rešitve, ki bi ustrezale črki in duhu državne pogodbe, vendar pa je avstrijska vlada ta dialog pod pritiskom velikonemških sil v Avstriji enostransko prekinila in diktira manjšini nesprejemljive rešitve;

● da ima Jugoslavija kot sopolisnica državne pogodbe, kot članica OZN in podpisnica ustreznih mednarodnih konvencij in matična država manjšin, katerih položaj ureja državna pogodba, pravico in obveznost zahtevati uresničevanje te pogodbe.

Na podlagi ugotovljenih dejstev je skupščina SR Slovenije na skupnem zasedanju vseh zborov sprejela naslednja

varnosti in sodelovanju.

6. Takšni postopki Avstrije niso v skladu z izjavami njenih najodgovornejših državljanov o skupnih mednarodnih interesih obeh držav, za izboljšanje odnosov z Jugoslavijo in čimtesnejše sodelovanje in razreševanje mnogih mednarodnih vprašanj in razvojem obeh držav.

Jugoslavija podpira politiko dobrososedskih odnosov, toda zadnji ukrepi Avstrije, ki zadevajo narodno manjšino, zaostrujejo in ogrožajo odnose med državama. Za takšno politiko in njene posledice prevzema izključno odgovornost republika Avstrija.

7. Skupščina SR Slovenije pozdravlja odločnost slovenske in hrvaške manjšine, da vztrajata pri svojih pravicah in izraža vso podporo in solidarnost s njunim narodnostnim bojem.

Skupščina SR Slovenije se zavezuje, da bo SR Slovenija še naprej izpolnjevala ustavno obveznost dolžne skrbi za zamejske Slovence in da si bo v smislu sklepov konference o evropski varnosti in sodelovanju prizadevala in podpirala napore demokratičnih sil v Evropi za uresničitev pravic slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Samoupravna socialistična Jugoslavija bo storila v prihodnje vse potrebne korake za to, da bi Avstrija uresničevala obveznosti iz državne pogodbe.

8. Skupščina SR Slovenije se pridružuje narodom in narodnostim SFR Jugoslavije, delovnim ljudem in družbenopolitičnim organizacijam v Sloveniji in Jugoslaviji v njihovi podpori slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji.

Skupščina SR Slovenije podpira sedanje in prihodnje ukrepe skupščine SFR Jugoslavije in zveznega izvršnega sveta ter njenih organov za urejanje odnosov z Avstrijo. Skupščina SR Slovenije pa še posebej pozdravlja podporo predsednika republike Josipa Broza Tita pravičnemu boju slovenske in hrvaške manjšine in njegove napore za urejanje odprtih vprašanj v jugoslovansko-avstrijskih odnosih.

IZJAVA ODBOROV ZSO:

Najostreje protestiramo proti nesramnim poskusom razdvajanja in izsiljevanja našega ljudstva

Upravni in Nadzorni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji 21. 7. 1976 razpravljala o zakonu o narodnostnih skupinah, o spremembi zakona o ljudskem štetju, o spremembi zakona o prevodbi plač, o zadnjih izjavah zveznega predsednika glede ugotavljanja manjšin v Avstriji ter o radijski oddaji zveznega kanclerja 18. 7. 1976. Odbora ZSO izjavljata:

Zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger je svojim izjavam v zvezi s parlamentarnim bojem koroških Slovencev in Zvezno gimnazijo za Slovence — od nje se je pozneje sicer distanciral — dodal še izjavo v zvezi z ugotavljanjem manjšin v Avstriji, kjer priznava obstoj „vindišarskega“ jezika na Koroškem. To je treba videti v sklopu s formuliranjem za ugotavljanje, kjer so oblasti dale možnost, da se poleg državnega jezika in jezikov narodnih skupin lahko navedejo še nadaljnji jeziki. S to izjavo je zvezni predsednik dal osnovno navodilo za vpisovanje „vindišarskega“ jezika in se s tem uvrstil v krog tistih, ki so odgovorni za zostritev narodnostne situacije na Koroškem. Poleg tega, da zvezni predsednik odobrava ugotavljanje, se je poslužil tudi najbolj reakcionarne teorije nemških nacionalistov, ki so jo znanstveniki v študijski komisiji zveznega kanclerja označili kot neutemeljeno. Odbora ZSO ostro obsojata ta ponovni poskus delitve slovenskega prebivalstva s strani najvišjega predstavnika avstrijske države. Upravni in Nadzorni odbor Zveze slovenskih organizacij vidita v sprejetem zakonu in obeh novelah absolutno

poslabšanje dosedanjega položaja slovenske manjšine na Koroškem, ker je njihov glavni namen, da zožijo stvarno, krajevno in personalno območje manjšinskih pravic. Na tem tudi izjave predstavnikov treh v parlamentu in deželnem zboru zastopanih strank ob sprejetju zakonov v parlamentu in visokega avstrijskega uradnika v Beogradu ne spremenijo ničesar. Gre za dejansko ugotavljanje manjšine, pa naj to imenujejo kakor hočejo. Novele zakona o ljudskem štetju je bila

namreč sprejeta samo zaradi tega, da služi kot osnova za reševanje člena 7 državne pogodbe, kar je v pojasnitih k 103 prilog izrecno poudarjeno. Tudi zakon o narodnostnih skupinah predvideva za rešitev posameznih določil ugotavljanje kvantitete slovenskega življa na Koroškem, kar je v ostrem nasprotju z avstrijsko državno pogodbo in pomeni njeno revizijo.

Tudi trditve, da niso spreminjali določil na šolskem področju, ne odgovarja resnici. S spremembo zakona o prevodbi plač so bistveno poslabšali položaj slovenske manjšine na Koroškem tudi na tem področju.

Osnutke zakona o narodnostnih skupinah in vladne predloge istega zakona so spreminjali toliko časa, da je ostalo to, kar so praktično zahtevali in sedaj tudi dosegli nemško-nacionalistični krogi. Zakon bo poslabšal situacijo manjšine na vseh njenih življenjskih področjih — to tako glede slovenščine kot dodatnega jezika, kot tudi glede šolstva in dvojezičnih topografskih oznak in napisov.

Z zakonito ureditvijo svetov narodnostnih skupin vlada hoče nadomestiti sedanje predstavništvo slovenske narodne skupnosti s poslušno strukturo in jo popolnoma podrediti svoji kontroli.

V ostalem ima zakon ob dejstvu, da sta krajevno in stvarno območje pridržana poznejšim odredbam, kjer ima poleg tega stranke še pravico veta, v bistvu samo deklarativen značaj.

Če predstavniki treh v parlamentu in deželnem zboru zastopanih strank sedaj trdijo, da so „tajno ugotavljanje materinskega jezika“ zahtevali koroški Slovenci sami, potem naj koroški Slovincem tako zahtevo pokažejo. Morali bi namreč priznati, da zahtev koroških Slovencev v zvezi z ljudskim štetjem 1974 in tudi prej nikdar niso upoštevali, temveč da so se vedno pokorili zahtevam nemških nacionalističnih sil.

Koroški Slovenci so še tik pred sprejetjem novega zakona in obeh novel izrazili svojo pripravljenost za nadaljnja pogajanja med vlado, zakonodajalcem ter neposredno prizadeto manjšino, vendar sta avstrijska vlada in zakonodajalec zavrnili tudi to pripravljeno kompromisno rešitev.

Odgovornost za nadaljnji razvoj in zlasti za narodnopolitično zostritev nosita torej le vlada in zakonodajalec. Koroškim Slovincem ne preostane nič drugega, kakor da se ugotavljanju — to je poskusu statističnega etnocida — z vso odločnostjo uprejo in preprečijo, da bi rezultati takega preštevanja služili nameram nasprotnikov obstoja in razvoja slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Vso podporo LOKALNIM AKCIJAM

Nadzorni in Upravni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji 21. 7. 1976 razpravljala tudi o vrsti protislovenskih hujškasih prireditveh znanih nacionalističnih organizacij, ki imajo namen, da bi se s tem uslvarilo primerno „vzdušje“ za predvideno ugotavljanje manjšine.

V tej zvezi sta odbora ZSO proučila tudi razne lokalne pobude in akcije ter jim izrekla vso podporo.

Avstrijska manjšinska politika kljub „pojasnjevanjem“ ni manj protimanjšinska

Avstrija trmasto vztraja pri svoji dosednji protimanjšinski politiki in sploh ni voljna upoštevati protestov in argumentov zastopnikov slovenske in hrvaške manjšine, številnih nemškogovorečih avstrijskih demokratov, matičnega naroda in jugoslovanske države. Znova je to postalo očitno, ko se je pretekli četrtek mudil v Beogradu posebni pooblaščenec avstrijskega kanclerja Kreiskega dr. Willibald Pahr.

Visokega državnega uradnika, ki je v uradu zveznega kanclerja zadolžen tudi za manjšinska vprašanja, je kancler Kreisky poslal v glavno mesto Jugoslavije, da bi na več ravneh skušal odpraviti „celo vrsto nesporazumov in zgrešenih tolmačenj“ (tako je vsaj pisalo v povabilu novinarjem, ki ga je razposlalo avstrijsko veleposlaništvo v Beogradu), do katerih da je prišlo v zvezi s sprejetjem manjšinskih zakonov v parlamentu na Dunaju. Kor je dejal avstrijski veleposlanik v Beogradu dr. Otto, je prišlo do teh nesporazumov v Jugoslaviji zato, ker baje jugoslovanska javnost in sredstva javnega obveščanja niso dovolj seznanjena z vsebino sprejetih zakonov.

Da bi prepričala jugoslovansko javnost o tem, da hoče z obema zakonoma izpolniti duh in črko sedmega člena avstrijske državne pogodbe, kot je dejal v parlamentu in na drugih mestih kancler Kreisky, je izdelala Avstrija odgovor na številna utemeljena stališča in proteste s strani Jugoslavije ter poslala v četrtek dr. Pahra v Beograd. Istega dne je veleposlanik dr. Otto izročil jugoslovanski vladi avstrijsko spomenico.

Sekcijskega šefa dr. Pahra sta sprejela podpredsednik zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić ter pomočnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve Nikola Milićević. Dr. Pahru je moralo v teh pogovorih postati jasno, da pri jugoslovanskih stališčih do zakonov o narodnostnih skupinah in ljudskem štetju ne gre za nesporazume, temveč za bistveno različna gledanja na način reševanja manjšinskega vprašanja in na obveznosti avstrijske države do slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Pahr je dobil potrdilo, da Jugoslavija v polni meri vztraja pri stališčih, ki so bila podana v izjavi vlade SFRJ in v jugoslovanski spomenici.

Na tiskovni konferenci v avstrijskem veleposlaništvu v Beogradu, ki sta se je udeležila tudi zastopnika Slovenskega vestnika in Našega tednika, je dr. Pahr hotel pojasniti jugoslovanskim novinarjem in tujim dopisnikom vse „nesporazume“, ki da so nastali v zvezi z manjšinskimi zakoni.

Vso kritiko na račun zakonov je Pahr označil kot neutemeljen predsodek. Eno izmed glavnih izhodišč pri „pojasnjevanju“ mu je bilo, da je zanikal kakršnokoli zvezo med zakonoma o ljudskem štetju in narodnostnih skupinah. V zvezi z jesenskim štetjem je trdil, da le-to ne pomeni ugotavljanja manjšine. Pri tem pa ni mogel pojasniti protislovij, ki nastajajo zato, ker govorijo zakoni in zakonska pojasnila drugačen in povsem jasek jezik. Dr. Pahr je celo dejal, da so postopek, kakršen se bo vršil novembra meseca, zahtevali Slovenci sami. V svojih odgovorih, ki jim je dajala podobo predvsem skrajna togost, se je dotaknil tudi problemov kot n. pr. napovedanega bojkota štetja, internacionalizacije manjšinskega vprašanja in drugih.

Vsa Pahrova pojasnjevanja v Beogradu ne pomenijo drugega kot zavajanje mednarodne javnosti s pomočjo polresnic, nerestic, sofizma in drugih trikov, vse seveda na škodo manjšin, ki živijo v Avstriji. Skupen imenovalec vseh korakov Avstrije, od spomenice preko raznih izjav politikov tja do tiskovne konference v Beogradu, more biti le sledeči: storjeni koraki so na meji dostojnosti in mednarodnih diplomatskih odnosih, pomenijo provokacijo jugoslovanskih politikov, strokovnjakov, novinarjev in različnih forumov, skratka vseh tistih, ki so v upravičeni skrbi za nadaljnji obstoj in razvoj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji izrekli svoj odločni protest proti avstrijski manjšinski politiki. Zaradi tega značaja tudi nič ne morejo prispevati k izboljšanju odnosov med državama sosedama.

V našem boju nas podpirajo vsi narodi in narodnosti Jugoslavije

Po vsej Jugoslaviji se nadaljujejo protesti raznih forumov, organizacij, delovnih kolektivov in drugih skupnosti proti zadnjim ukrepom avstrijske vlade in parlamenta v zvezi z reševanjem manjšinskega vprašanja oz. izpolnitve obveznosti iz državne pogodbe. Hkrati pa so to izrazi solidarnosti in zagotovila podpore vseh narodov in narodnosti Jugoslavije slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji v njenem boju za uresničitev pravic in enakopravnosti.

● Predsedstvo SR Srbije je poudarilo, da pomeni sprejetje nanovejših manjšinskih zakonov v Avstriji grobo kršitev določil državne pogodbe in namenov, da bi se izognili izpolnitvi povsem jasno določene mednarodne obveznosti, ki zadeva pravice, zaščito in razvoj slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Takšno stanje neposredno škoduje dobrim sosedskim odnosom in sodelovanju med obema državama, ugotavlja predsedstvo SR Srbije ter naglašja, da z omenjenima zakonoma, zlasti pa s postopkom preštevanja, vsiljujejo slovenski in hrvaški manjšini takšne rešitve, ki bistveno omejujejo njihove pravice. „Predsedstvo SR Srbije — izražajoč razpoloženje narodov in narodnosti SR Srbije — zato vsestransko podpira slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji in njun pravični boj za zagotovitev pravic v nacionalnem razvoju, ki jima grejo na temelju državne pogodbe, in pričakuje, da bo republika Avstrija brez odlašanja izpolnila svojo mednarodno obveznost.“

● Vsi zbori sabora (skupščine oz. parlamenta) SR Hrvaške so v zvezi s sprejetjem protimanjšinskih zakonov v Avstriji poudarili, da je demokratski javnosti Evrope in demokratičnim silam v sami Avstriji jasno, da gre za očitno popuščanje in kompromis z nacionalistično-šovinističnimi silami, z reakcionarnimi in revanšističnimi elementi. Te sile so nevarne tudi za vse tiste, ki se v Avstriji in drugod v Evropi borijo za resnično sožitje med narodi in državami. „Je rečeno v izjavi sabora SR Hrvaške, ki izraža presenečenje, da uradna Avstrija ne glede na to, da jo obvezuje državna pogodba, ni v noben zakon vnesla določil o prepovedi dejavnosti asimilacijskih in nacionalno-šovinističnih sil, ki skušajo omejiti pravice manjšin ter potujčiti slovensko in hrvaško manjšino v Avstriji.“

● Skupščina Socialistične avtonomne pokrajine Vojvodine je v svoji izjavi poudarila, da sta vlada in parlament Avstrije s sprejetima zakonoma grobo kršila določila državne pogodbe v škodo slovenske in hrvaške manjšine. „Enostranska revizija določil državne pogodbe — po vsebini sprejetih predpisov, postopku njihovega uresničevanja in sprejemanja in še zlasti po ciljih, ki jih s temi akti žele doseči — skrajno nesprejemljiv odnos in hud precedens v meddržavnih in še zlasti v medosredskih odnosih.“ Je naglasila skupščina SAP Vojvodine ter v imenu narodov in narodnosti Vojvodine izrazila popolno podporo pravičnemu boju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

● Republiška konferenca SZDL Makedonije je izražajoč občutke, zaskrbljenost in želje vseh delovnih ljudi in občanov SR Makedonije, odločno protestirala proti najnovejšim ukrepom v Avstriji, v katerih vidi grobo revizijo jasnih določil državne pogodbe ter kršitev listine OZN o človekovih pravicah, zaključnega dokumenta evropske konference o sodelovanju in varnosti v Helsinkih ter političnih dogovorov z najdogovornejšimi dejavniki avstrijske republike. „Republiška konferenca SZDL Makedonije podpira v celoti izjavo zveznega izvršnega sveta in poudarja, da vsako tendenciozno preštevanje ali popis manjšin pomeni popuščanje pred nacionalističnimi in šovinističnimi silami, katerih cilj in akcija sta statistični etnocid in politika denacionalizacije.“

● Rdeči križ Jugoslavije je poslal protestno brzojavko Rdečemu križu Avstrije s pozivom, naj pri vladi in drugih dejavnih v Avstriji napravi potrebne korake, da bi Avstrija izpolnila mednarodno obveznost iz državne pogodbe ter zagotovila spoštovanje drugih dokumentov o človekovih pravicah in listine Združenih narodov.

● Republiška konferenca SZDL Črne gore je v svoji izjavi prav tako naglasila, da zakona o popisu prebivalstva in o narodnostnih skupinah, sprejeta v avstrijskem parlamentu, grobo kršita obveznosti iz državne pogodbe, ki jih je republika Avstrija prevzela pred mednarodno skupnostjo glede zagotavljanja nacionalno-manjšinskih pravic Slovencev in Hrvatov v Avstriji.

Med izjavami in dejanji je na Koroškem globok prepad

Vsak dan znova in na najrazličnejših področjih doživljamo, kako globok prepad je med izjavami koroških in avstrijskih predstavnikov, ki domačo in mednarodno javnost skušajo prepričevati, kako je manjšinsko vprašanje „vzorno“ urejeno, ter dejanji, ki pa dokazujejo, da o dejanski enakopravnosti res ne more biti govora. Na ta prepad med izjavami in dejanji opozarja tudi naslednja izjava, ki

nam jo je poslal v objavo Klub slovenskih občinskih odbornikov:

Zadržanja večinskih frakcij v borovljskem občinskem svetu pri obravnavanju diskusijskih prispevkov v slovenščini na občinskih sejah predstojništva Kluba slovenskih občinskih odbornikov ne more vzeti neosporavano na znanje.

Če je župan mestne občine Borovlje šele pred nekaj meseci zagotavljal pred zveznim kanclerjem, da se sme tudi v občinski sobi uporabljati slovenščina, potem to teoretično sicer drži, vendar pa izkušnje za dejansko prakso preobrnejo županovo priznanje k toleranci v nasprotje. V mestnem svetu zastopane frakcije namreč odgovarjajo z doslednim molkom na predloge in opombe, ki jih v slovenščini prispeva k materiji dnevnega reda član občinskega sveta Volilne skupnosti Borovlje Feliks Wieser.

Predstojništvo Kluba slovenskih občinskih odbornikov obsoja tako prakso, ki je očitno naperjena na to, da se s slovenskimi prispevki vsebinsko sploh ne ukvarjajo ter zastopnika Volilne skupnosti sistematično ignorirajo in ga tako politkajo v izolacijo. Zadržanje večine v občinskem svetu je zaradi tega še toliko bolj obžalovanja vredno, ker precejšen del njegovih članov razume slovenski jezik ter bi s primerno pripravljenostjo lahko omogočil, da bi v dvojezični občini Borovlje tudi v občinskem zastopstvu priznali oba jezika občanov kot enakopravna uradna jezika v smislu avstrijske državne pogodbe.

Slovensko prosvetno društvo „Dobrač“ na Brnci vabi na

KONCERT ob 70. obletnici obstoja društva

ki bo v soboto 31. julija 1976 ob 20. uri v Kulturnem domu na Brnci.

Sodelujejo: instrumentalni zbor Drava s pevci in moški zbor iz Loge vasi.

Vsi prisrčno vabljeni!

V četrtek 29. julija ob 20. uri prirejamo

RITMIČNO MAŠO

v holandskem in nemškem jeziku; nastopa holandska skupina.

Sledi ples in zabava s skupino „Veseli Podjunčani“.

Hotel KOROTAN Sekira

1. mednarodni turnir Slovenskega atletskega kluba

SAK prireja 31. julija in 1. avgusta 1976 na igrišču KAC v Celovcu svoj prvi mednarodni nogometni turnir. Sodelovala bodo moštva NK Olimpija iz Ljubljane, NK Maribor, Austria Celovec in 1. moštvo SAK.

Turnir se bo začel v soboto 31. julija ob 15.30 uri. Tekme bodo vsak dan ob 15.45 in 17.30 uri. V soboto igraja v prvi tekmi NK Olimpija in SAK, v drugi tekmi pa NK Maribor in Austria Celovec, v nedeljo se v prvi tekmi srečata moštvi, ki sta v soboto zgubili; v drugi tekmi pa zmagovalca.

Prireditve bo — gotovo ne le za ljubitelje nogometa — pravi užitek, ki ga ne smemo zamuditi!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9029 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založništvo in tiskarsko družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.